

Finanțat de
Uniunea Europeană

ABORDAREA ÎN PRESĂ A VIOLENȚEI ÎN BAZĂ DE GEN ȘI A VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA COPIILOR

Ghid pentru jurnaliști

UE-Moldova:

Împreună mai puternici

Acest Ghid este realizat de Asociația Presei Independente (API) în cadrul Proiectului EVA „Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women în parteneriat cu UNICEF. Părerile și opiniile exprimate aici aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al UN Women, al UNICEF sau al Uniunii Europene.

Foto coperta credit: UN Women Moldova

Chișinău 2022

Abordarea în presă a violenței în bază de gen și a violenței împotriva copiilor

GHID PENTRU JURNALIȘTI

AUTOARE:

Viorica Zaharia

Rodica Corețchi-Mocanu

CUPRINS

Introducere	6
Partea 1. Violența în bază de gen – o problemă socială. De ce este importantă mediatizarea corectă	9
Glosar	10
1.1 Ce este violența în bază de gen	11
1.2 Stereotipuri de gen care favorizează violența în bază de gen	13
1.3 Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență în bază de gen	15
1.4 Obligațiile instituțiilor publice din Republica Moldova în ceea ce privește comunicarea cazurilor către presă	19
1.5 Obligațiile legale și deontologice ale jurnaliștilor la reflectarea cazurilor de violență în bază de gen	20
1.6 Studii de caz	27
Partea 2. Violența împotriva copiilor	31
Glosar	32
2.1 Ce avem în vedere când spunem „violență împotriva copiilor”	33
2.2 Tipurile de violență împotriva copiilor	34
2.3 Stereotipuri privind violența împotriva copiilor	38
2.4 Principii directe pentru reflectarea în media a fenomenului violenței împotriva copiilor	40
2.5 Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului	46
2.6 Obligațiile legale și deontologice ale jurnaliștilor la reflectarea cazurilor de violență împotriva copiilor	51
2.7 Studii de caz	58
2.8 Politica de protecție a copilului (PPC) – instrument de asigurare a respectării drepturilor copilului de către instituțiile media	62
2.9 Recomandări generale privind abordarea fenomenului violenței față de copii în mass-media	64
Anexe	67

Introducere

Abordarea corectă a problemelor sociale sensibile a devenit o exigență a jurnalismului etic. O redacție care își construiește reputația pe servirea interesului public, informarea corectă și abordarea problemelor pentru a ajuta societatea să le depășească și nu pentru a-i oferi spectacol va căuta să cunoască și să aplice standardele de calitate în reflectarea subiectelor sensibile.

Violența în bază de gen este un fenomen răspândit nu doar în Republica Moldova, fiind abordată la nivel internațional ca o problemă a umanității. Discriminarea și prejudecățile care de multe ori stau la baza ei fac ca aceste cazuri să nu mai fie tratate ca o problemă individuală, ci ca una socială. Violența în bază de gen lezează demnitatea umană, afectează grav drepturile victimelor, cel mai des acestea fiind femeile și fetele, și le scade șansele de a se integra în sistemul educațional, social și de a-și dezvolta o carieră pe măsura aptitudinilor. Un studiu¹ realizat de OSCE în anul 2018 arată că 40% din femeile din Republica Moldova spun că au fost supuse violenței fizice și/sau sexuale din partea partenerului sau non-partenerului de la vârsta de 15 ani. Studiul a fost realizat pe un eșantion reprezentativ de 1 802 femei cu vârste cuprinse între 18 și 74 de ani.

Conform Studiului privind violența împotriva copiilor și tinerilor (VACS)², publicat de Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în 2020, în Republica Moldova circa 10% dintre copii sunt supuși violenței sexuale până la vârsta de 18 ani, fetele având în acest sens o pondere de 3 ori mai mare decât băieții. Studiul a constatat că în țara noastră fetele se confruntă cu riscuri deosebit de mari de violență sexuală, adesea cu consecințe devastatoare. Totodată, doar 4% dintre fete și 1% dintre băieții care au fost supuși violenței sexuale au beneficiat de serviciile specializate necesare.

Conform aceluiași studiu, aproape 3 din 10 copii sunt supuși abuzului fizic până la împlinirea vârstei de 18 ani, iar unul din 10 copii este supus violenței

1 https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

2 <https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/lansarea-studiului-privind-violenta-impotriva-copiilor-si-tinerilor-vacs/>

emoționale din partea părinților, îngrijitorului adult sau a unei rude adulte. Totodată, studiul arată că 29% dintre copii sunt martori la violență fizică în familie, aceștia fiind, de asemenea, victime ale violenței emoționale, iar 67% sunt martori la violență fizică în vecinătate.

Unul dintre factorii de bază ce perpetuează violența în familie îl reprezintă normele tradiționale privind genul și sexualitatea. Conform sondajului VACS, 49% dintre băieți și 26% dintre fete aprobă normele tradiționale menționate (cine trebuie să decidă când să facă sex, dacă sunt condiții acceptabile când o femeie ar trebui bătută și dacă o femeie ar trebui să tolereze sau nu violența pentru a-și păstra familia).

Conform datelor studiului „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova”³, realizat pe un eșantion de 2018 persoane cu vârsta între 18-59 ani, doar în 45% dintre cazuri tații au vorbit cu fiii lor sau cu alți băieți aflați în îngrijirea lor despre violența împotriva femeilor.

Jurnalismul etic, prin definiție, este o componentă a democrației, iar democrația înseamnă egalitate de șanse, nediscriminare, respectarea drepturilor omului. Pe lângă asta, jurnalismul, prin modul cum abordează subiectele sociale sensibile, ar trebui să devină un factor important în dezvoltarea societății. De aceea, jurnaliștii au un rol central în combaterea acestui fenomen prin reflectarea corectă, ceea ce include evitarea revictimizării, accentuarea importanței raportării către autorități a tuturor episoadelor de violență, accentuarea responsabilității statului de a oferi un răspuns eficient prin incriminarea tuturor actelor de violență, sancționarea agresorilor și acordarea de sprijin supraviețuitoarelor violenței.

Jurnaliștii pot contribui la prevenirea violenței în bază de gen, dar și la promovarea *toleranței zero* față de violența în bază de gen și față de abuzul asupra copiilor, inclusiv prin demontarea miturilor și stereotipurilor ce încurajează tipurile de violență menționate; pot promova metode de disciplinare pozitivă a copiilor, pot încuraja raportarea cazurilor de violență și informa publicul despre instituțiile abilitate și serviciile disponibile; pot responsabiliza profesioniștii și aborda probleme sistemice în vederea eficientizării răspunsului statului la cazurile de violență în bază de gen și față de copii.

3 Studiul „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova”, realizat de Centrul de Drept al Femeilor, 2015

Prin canalele informaționale și capacitatea de a ajunge la mase largi ale populației, mass-media influențează percepțiile, într-o anumită măsură, asupra a ceea ce poate fi sau nu acceptat social. Dacă media va promova, chiar și din greșeală, stereotipuri și atitudini prejudiciabile, comportamentele sociale care contribuie la discriminarea de gen și menținerea inegalităților se vor agrava, în loc să fie dezrădăcinate și combătute.

Ghidul de față oferă îndrumări jurnaliștilor, reieșind din practicile internaționale și din mecanismele naționale de intervenție, asupra modului cum să relateze despre cazurile de violență în bază de gen și de violență împotriva copiilor fără să afecteze victimele, dar, în același timp, să creeze în societate o atitudine de intoleranță față de violența în bază de gen și față de comportamentele care o favorizează. Publicația reprezintă un suport pentru profesioniștii din media pentru a îmbunătăți calitatea materialelor jurnalistice orientate spre modificarea normelor sociale ce țin de violența în bază de gen și violența față de copii, dar și pentru asigurarea reflectării etice și responsabile a acestor fenomene.

Credit foto: UN Women Moldova, tabăra de fotografie „Egalitatea în obiectiv”

PARTEA 1.

**Violența în bază de gen –
o problemă socială.**

De ce este importantă mediatizarea corectă

Glosar:

Agresor – persoană care comite acte de violență.

Echipă multidisciplinară teritorială – grup creat pe lângă administrația publică locală de nivelul întâi și de nivelul al doilea, format din specialiști desemnați din cadrul organizațiilor participante la Sistemul național de referire, cu scopul asigurării unei abordări sistemice a protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și respectării drepturilor fundamentale ale omului⁴.

Fișa de sesizare a cazului suspect de violență – formular unic de raportare a cazurilor de violență în familie (victime adulte) pentru toți profesioniștii care identifică astfel de cazuri.

Gen – rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați.

Manager de caz – specialistul care coordonează acțiunile de evaluare și intervenție la caz. În situațiile de violență în familie (victime adulte), în cazul echipelor multidisciplinare raionale manager de caz este desemnat un specialist din cadrul sistemului de protecție socială; în cazul echipelor multidisciplinare comunitare manager de caz este asistentul social.

Ordin de restricție de urgență – reprezintă măsura provizorie de protecție a victimei violenței în familie, aplicată de poliție, prin care are loc înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii acțiunilor violente, asigurând astfel victimei și altor membri ai familiei siguranță în locuința lor și în afara acesteia.

Ordonanța de protecție – reprezintă actul legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei pentru o perioadă

determinată de timp, impunând agresorului mai multe obligații prevăzute de lege pentru oferirea siguranței victimei și altor membri ai familiei.

Plan individual de siguranță – un set prestabilit de acțiuni pe care trebuie să le întreprindă victima în vederea sporirii siguranței sale în cazul producerii/repetării actelor de violență; procesul de elaborare a planului este ghidat de către un profesionist cu implicarea nemijlocită a victimei.

Situație de criză/situație critică – totalitatea circumstanțelor ce prezintă pericol iminent pentru viața și/sau integritatea fizică și/sau psihică a persoanei, necesitând intervenție în regim de urgență cu măsuri de protecție.

Stereotip – idee preconcepută, acceptată și vehiculată fără reflecție sau analiză, care transmite o atitudine sau convingere față de anumite categorii/grupuri de persoane, care poate determina apariția unor comportamente discriminatorii sau ostile.

Violența împotriva femeilor – acte de violență bazate pe gen, care cauzează sau pot cauza femeilor o suferință fizică, sexuală sau psihologică, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, forțarea sau privarea arbitrară de libertate, comise în sfera publică sau privată⁵. În sensul Convenției de la Istanbul, se au în vedere „toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată”.

Victimă – orice persoană, adult sau copil, care este supusă diferitelor forme de violență.

4 Hotărârea Guvernului nr. 228 din 28.03.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului de activitate a echipelor multidisciplinare teritoriale din cadrul Sistemului național de referire, https://www legis.md/cautare/getResults?doc_id=19094&lang=ro

5 Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, https://www legis.md/cautare/getResults?doc_id=122068&lang=ro

1.1 Ce este violența în bază de gen

Violența în bază de gen este violența îndreptată împotriva unei persoane din cauza genului ei sau violența care afectează persoane de un anumit gen în mod disproporționat⁶. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, cunoscută sub denumirea de Convenția de la Istanbul⁷, tratează violența împotriva femeilor drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare. Tratatul internațional, ratificat de Republica Moldova, obligă autoritățile naționale să asigure protecția femeilor dar și a copiilor împotriva violenței, să contribuie la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și să promoveze egalitatea între femei și bărbați.

Potrivit Convenției, violența împotriva femeilor este o manifestare a relațiilor istoric inegale de putere dintre femei și bărbați, care au condus la dominarea și la discriminarea femeilor de către bărbați și la împiedicarea avansării depline a femeilor. Documentul recunoaște „natura structurală a violenței împotriva femeilor drept violență de gen și faptul că violența împotriva femeilor este unul din mecanismele sociale cruciale, prin care femeile sunt forțate într-o poziție subordonată comparativ cu bărbații”.

Prin violența împotriva femeilor se au în vedere toate actele de violență bazate pe gen care au drept consecință sau pot conduce la:

- vătămare fizică,
- violență sexuală,
- abuz psihologic,
- violență economică,
- violență spirituală.

Deși femeile și fetele sunt principalele victime ale violenței în bază de gen, aceasta provoacă, de asemenea, prejudicii grave familiilor și comunităților.

6 Definiție sintetizată în baza definiției date de Comisia Europeană, https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

7 Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, <https://rm.coe.int/168046253e>

Violența în bază de gen poate avea diferite forme:

- **Fizică:** include bătăi, îmbrânciri, palmuiri, lovituri cu picioarele sau cu pumnul, cu diferite obiecte, trageri de păr etc. și are drept consecințe suferințe fizice și probleme de sănătate. În UE, de exemplu, 31% dintre femei au suferit unul sau mai multe acte de violență fizică de la vârsta de 15 ani⁸.
- **Sexuală:** include acțiuni de constrângere de a avea relații sexuale nedorite: acte sexuale și încercări de a întreține acte sexuale împotriva voinței persoanei, acte de trafic, exploatare sexuală, expunerea forțată la pornografie, însărcinarea forțată, sterilizarea forțată, avortul forțat sau alte acțiuni îndreptate împotriva sexualității unei persoane fără consimțământul ei.
- **Psihologică:** include comportamente abuzive din punct de vedere psihologic, cum ar fi controlul, condiționarea, șantajul, umiliri și critici jignitoare, înjurături, amenințări cu bătaia, cu divorțul, cu separarea de copii, izolarea și restricționări ale comunicării etc.
- **Economică:** include interzicerea de a lucra și a avea propriul venit, interzicerea de a se folosi de averea comună, lipsirea de mijloace de existență, precum hrană, medicamente etc.
- **Spirituală:** include interzicerea sau limitarea accesului la valori spirituale sau culturale: de a practica o religie, o profesie, de a-și urma și dezvolta un hobby, de a vorbi o limbă, de a respecta anumite tradiții sau obiceiuri etc.

Caracteristici detaliate ale formelor de violență pot fi găsite în Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie⁹.

8 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

9 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122068&lang=ro

1.2 Stereotipuri de gen care favorizează violența în bază de gen

Una dintre cauzele violenței în bază de gen, identificate de specialiști, este existența în societate a unor stereotipuri de gândire în ceea ce privește rolul femeilor și bărbaților în familie și în societate. Iată o listă cu cele mai răspândite stereotipuri, caracteristice Republicii Moldova și nu doar:

DESPRE FEMEI	DESPRE BĂRBAȚI
Femeia este o ființă firavă, care are nevoie de sprijin, iar acest sprijin este bărbatul	Bărbatul este o ființă puternică, care nu ar trebui să fie emotiv, deoarece acesta e semn de slăbiciune
Într-o familie, obligația de a face treburile casnice și de a îngriji ceilalți membri ai familiei este a femeii	Bărbatul este capul familiei și cel care aduce bani în casă
Femeia trebuie să asculte de bărbat în orice situație	Bărbatul este cel care domină asupra femeii în familie, în relațiile intime și în mediile sociale
Bărbatul și cei mai în vârstă din familie au dreptul să controleze comportamentul fetelor și femeilor mai mult decât în cazul băieților/bărbaților și să ia decizii cu privire la căsătorie, întâlniri și alte aspecte ale vieții sociale a femeilor și fetelor	Bărbatul face parte din „conducerea” familiei, deci are o poziție privilegiată, superioară
O femeie care are succes în carieră nu poate fi eficientă în gestionarea treburilor familiei	Bărbații prosperi în profesie, care aduc bani în casă, sunt scutiți de grijile casnice, din familie

Aceste mituri care au la bază stereotipuri de gen, persistente în multe familii/comunități din Republica Moldova, reduc rolul femeilor la cel de casnică și îngrijitoare de copii, dând bărbaților încrederea prejudicioasă că ei pot domina și își pot controla sau subordona soția/partenera. Astfel de percepții conduc, în multe cazuri, la aplicarea violenței asupra femeilor și fetelor la cel mai mic semn de „nesubordonare”.

În cursul realizării materialelor jurnalistice, reporterii și editorii ar trebui să fie atenți la modul cum sunt abordați protagoniștii și ce întrebări le sunt adresate. Jurnaliștii ar trebui să dea dovadă de vigilență și la expunerea informațiilor acumulate, inclusiv la publicarea imaginilor, pentru a nu lăsa impresia că acceptă și promovează stereotipurile. **Abordarea corectă este că femeile și bărbații au drepturi egale.**

Pentru cazurile de violență sexuală asupra femeilor sau fetelor, specialiștii Centrului „La Strada” au identificat alte câteva stereotipuri specifice¹⁰:

- Victima are partea ei de vină în caz de viol sau altă formă de violență sexuală
- Femeia căsătorită ori care are un concubin nu poate fi victimă a violenței/infracțiunilor privind viața sexuală
- Dacă victima era în stare de ebrietate ori se afla în compania violatorului, a întreținut un raport sexual benevol
- Dacă a purtat haine considerate provocatoare, femeia nu ar trebui să se plângă că a fost agresată sexual

Având în vedere că reprezentanții organelor de drept furnizează des presei informații despre cazuri de abuz sexual, inclusiv asupra copiilor, în ultimii ani în media din Republica Moldova au fost înregistrate cazuri în care au fost promovate aceste stereotipuri. Mai multe detalii veți avea în studiul de caz nr. 1.

¹⁰ Studiu tematic. Asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală; http://lastrada.md/files/resources/3/raport_preview_RO_2.pdf

1.3 Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență în bază de gen

Cadrul legal pe care se bazează în prezent mecanismul de intervenție în cazul violenței asupra femeilor este asigurat în Republica Moldova de Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și de instrucțiunile specifice pentru poliție, asistenții sociali și instituțiile medicale. Jurnaliștii ar trebui să cunoască principalii piloni ai mecanismelor de intervenție, pentru a evita greșelile de documentare și reflectare a subiectului violenței împotriva femeilor.

Înregistrarea, raportarea și evaluarea cazurilor suspecte de violență în familie

Specialiștii abilitați cu protecția victimelor violenței în familie au obligația să raporteze imediat prin telefon Poliției despre sesizările/autosesizările privind actele de violență față de femei, iar în decurs de o zi lucrătoare să expedieze în adresa Poliției Fișa de sesizare a cazului suspect de violență în familie.

Potrivit noii redacții (modificare efectuată la 07.09.2020) a art. 12 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45 din 01.03.2007, persoanele cu funcții de răspundere și profesioniștii cărora le este impusă asigurarea confidențialității **sunt obligate** să raporteze autorităților competente despre actele de violență în familie care pun în pericol viața sau sănătatea victimei ori despre pericolul iminent de a se produce asemenea acte de violență. În celelalte cazuri, raportarea se va efectua doar cu acordul victimei.

Femeile/fetele pot, de asemenea, solicita suport și raporta cazurile prin intermediul **Liniei de încredere pentru femei și fete 0 80088008**. În cazul în care sesizarea a venit din partea membrilor familiei sau a persoanelor care susțin că sunt martori la acte de violență în familie sau care au bănuieli rezonabile că au fost comise asemenea acte ori că sunt posibile acte de violență, este sesizată Poliția în vederea verificării circumstanțelor cazului sesizat.

1. Etapele de intervenție în cazurile de violență în familie:

În cazurile în care este sesizată o situație ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea victimei, un echipaj format din cel puțin doi polițiști/ două polițiste se va deplasa imediat la fața locului pentru a evalua riscurile și, după caz, pentru a asigura securitatea victimei. Pentru asigurarea contactului eficient cu victimele se recomandă includerea în echipaj a **unei femei polițiste**.

1. Aplicarea măsurilor urgente de protecție a victimei:

- În cazul stabilirii circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de comitere sau repetare a acțiunilor violente ori de escaladare a situației, angajatul Poliției va dispune imediat eliberarea ordinului **de restricție de urgență**.
- La emiterea ordinului de restricție de urgență, agresorul și victima vor fi informați despre restricțiile aplicate, drepturile și obligațiile care le revin și despre răspunderea pentru neexecutarea cerințelor ordinului de restricție¹¹.
- După informarea victimei, angajații poliției asigură scoaterea agresorului din domiciliu, predarea imediată a tuturor cheilor de la locuință, care sunt ulterior transmise victimei sau sunt preluate spre păstrare provizorie la subdiviziunea de Poliție. Părăsind locuința, agresorul poate lua, sub supravegherea angajaților poliției, numai articole de uz personal strict necesare (haine, documente, obiecte de igienă).
- Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordinul de restricție de urgență se exercită de către angajații postului sau ai sectorului de poliție din localitate. În caz de necesitate, angajații poliției, în colaborare cu asistenții sociali sau cu ONG-urile prestatoare de servicii plasează victima împreună cu copiii și/sau alte persoane dependente de ea într-un centru de plasament.

Victima are dreptul, în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. Acțiunea ordinului de restricție de urgență, în acest caz, se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de instanța de judecată¹².

¹¹ Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 121 alin. (2).

¹² Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 121 alin. (5).

	Ordin de restricție de urgență	Ordonanță de protecție
Se aplică de către	Angajatul poliției	Judecător
Termenul în care se aplică măsura de protecție	Imediat	În termen de 24 de ore de la momentul înregistrării cererii în instanța de judecată
Perioada pentru care poate fi aplicată măsura de protecție	Până la 10 zile	Până la 90 de zile
Măsuri aplicate agresorului	<p>Obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei;</p> <p>Interzicerea de a se apropia de victimă, respectând distanța ce ar asigura securitatea acesteia și excluzând orice contact vizual cu aceasta;</p> <p>Interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic sau prin orice alte mijloace, de comunicare cu victima;</p> <p>Interzicerea de a păstra și purta armă.</p>	<p>Obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei;</p> <p>Obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea ei, excluzând și orice contact vizual cu aceasta;</p> <p>Interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima;</p> <p>Interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă/ studii al victimei/ copilului, alte locuri determinate pe care victima/ copiii ei le frecventează;</p> <p>Obligarea, până la încetarea măsurilor de protecție, de a contribui la întreținerea copiilor comuni;</p> <p>Obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere pentru reducerea violenței sau pentru înlăturarea ei;</p> <p>Interzicerea de a păstra și purta armă.</p>
Monitorizarea electronică a abuzatorului	Nu	Da

Ordonanța de protecție este un act legal, prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție victimei pentru o perioadă determinată de timp.

Pentru solicitarea ordonanței de protecție, victima se poate adresa instanței de judecată personal sau prin intermediul unui avocat, căruia i-au fost delegate împuterniciri. În caz de imposibilitate de a depune cererea de către victimă din motive de sănătate, vârstă, alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă, în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau de către procuror.

Imposibilitatea victimei de a depune cererea privind eliberarea ordonanței de protecție se referă la situația când victima se află în stare de neputință:

- a) fizică** (victima este internată în spital, este plasată în centrul de plasament, este traumatizată, și-a găsit refugiu într-un alt adăpost, are o vârstă înaintată, are la îngrijire copii, alte cazuri cu efect similar);
- b) psihică** (victima se află în stare depresivă, este emoționată, izolată, are temeri, are suferințe psihice, alte cazuri cu efect similar).

Ordonanța de protecție este eliberată de judecător în 24 de ore de la primirea cererii. Prin ordonanța de protecție, judecătorul:

- Obligă agresorul să părăsească locuința comună, chiar dacă agresorul sau rudele acestuia sunt proprietarii imobilului și să stea departe de locul în care se află victima și copiii (ex. să nu se apropie de locul de muncă, de școala/grădinița la care merg copiii etc.);
- Interzice agresorului să contacteze victima, copiii sau alte persoane care sunt în îngrijire, prin telefon, rețele sociale și să păstreze sau să poarte armă;
- Obligă agresorul să poarte o brățară electronică (pe mână sau picior), cu ajutorul căreia va fi supravegheat să nu încalce ordonanța de protecție. El va fi urmărit electronic oriunde s-ar afla;
- Obligă agresorul să contribuie la întreținerea copiilor comuni.

2. Oferirea de asistență victimei

Cu acordul victimei, asistentul social comunitar deschide dosar de asistență a victimei, elaborează în comun planul de siguranță.

Echipa multidisciplinară comunitară/teritorială elaborează și implementează Planul individual de asistență a victimei. În fiecare direcție raională/municipală de asistență socială și protecție a familiei este desemnat un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

1.4 Obligațiile instituțiilor publice din Republica Moldova în ceea ce privește comunicarea cazurilor către presă

Legea nr. 45 din 1.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie¹³ prevede că „viața privată și identitatea victimei sunt protejate”. Norma stabilește cadrul general, obligatoriu pentru toți actorii implicați în acțiuni referitoare la cazurile de violență în familie. Această lege obligă, de asemenea, profesioniștii – membrii echipelor multidisciplinare – să asigure confidențialitatea informației privind identitatea și viața privată a victimei, inclusiv în fața jurnaliștilor.

De asemenea, instrucțiunile metodice privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie¹⁴ se bazează pe principiile: respectarea demnității umane, confidențialitatea, promovarea valorilor non-violente la nivelul comunității etc.

Instrucțiunea privind intervenția instituțiilor medico-sanitare în cazurile de violență în familie¹⁵, obligatorii pentru personalul medical, prevăd, de asemenea, că la toate etapele de prestare a asistenței medicale va fi respectată confidențialitatea victimei: „Acest fapt implică partajarea doar a informației necesare, doar în situațiile când este necesar sau solicitat, și doar cu acordul victimei și al cadrelor medicale. Respectarea confidențialității asigură ca victima să nu fie expusă unor amenințări și/sau unor violențe ulterioare, drept consecință a recurgerii la asistență”.

Pe același principiu – al confidențialității și protecției vieții private a victimei/lor – se bazează și Instrucțiunea pentru asistenții sociali¹⁶: „Asigurarea condițiilor

13 Legea nr. 45 din 1.03.2007, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro

14 Instrucțiunii metodice privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin Ordinul nr. 134 al Inspectoratului General al Poliției din 15.03.2017.

15 Instrucțiune aprobată prin Ordinul nr. 1167 din 15.10.2019 al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

16 Instrucțiunea privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie, aprobată prin Ordinul nr. 903 din 29.07.2019 al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

de respectare a intimității și confidențialității intervenției, colectării de date cu caracter personal, păstrării înregistrărilor, raportării și oferirii accesului la informație se va baza pe acordul în formă scrisă al victimei”.

Reieșind din documentele citate mai sus, **autoritățile de stat – în special poliția, instituțiile medicale sau cele de asistență socială – atunci când comunică presei informații despre cazuri de violență în bază de gen sunt obligate să nu divulge date personale sau alte informații care ar dăuna victimelor.**

Întrucât astfel de cazuri mai pot fi întâlnite în Republica Moldova, jurnaliștii ar trebui să cunoască despre aceste obligații ale instituțiilor de stat și să fie vigilenți atunci când preiau informațiile. Dacă aceste informații conțin elemente care pot contribui la identificarea victimelor sau date care contribuie la promovarea stereotipurilor de gen, ele trebuie procesate corespunzător.

1.5 Obligațiile legale și deontologice ale jurnaliștilor la reflectarea cazurilor de violență în bază de gen

Obligații legale. Obligații detaliate și explicite pentru jurnaliști, referitoare la reflectarea în produsele TV și la Radio a fenomenului violenței în bază de gen se conțin în Regulamentul privind conținuturile audiovizuale¹⁷, care este parte a Codului Serviciilor Media Audiovizuale. De acest document se conduce Consiliul Audiovizualului atunci când supraveghează conținuturile TV și Radio și aplică sancțiuni. Mai jos sunt prezentate principalele reguli ale Regulamentului, relevante pentru situațiile de violență în bază de gen/în familie.

¹⁷ Regulamentul privind conținuturile audiovizuale, http://www.audiovizual.md/files/D.%2061-219%20din%2030.12.2019%20-%20Cu%20privire%20la%20aprobarea%20Regulamentului%20privind%20con%C8%9Binuturile%20audiovizuale_0.pdf

- Realizatorii de programe audiovizuale trebuie să respecte dreptul persoanei la intimitate în momente dificile, cum ar fi o pierdere irecuperabilă sau o nenorocire;
- În situații de suferință umană, de dezastre naturale, de accidente sau acte de violență, trebuie respectată imaginea și demnitatea persoanelor aflate în astfel de situații;
- Sunt interzise pentru difuzare: a) imagini ale persoanei aflate în situația de victimă, fără acordul acesteia; b) imagini ale persoanei fără discernământ sau decedate, fără acordul reprezentanților legali/moștenitorilor; c) imagini care exploatează sau scot în evidență traumele ori traumatismele unei persoane;
- Este interzisă difuzarea înregistrărilor puse la dispoziție de către autoritățile polițienești sau judiciare, indiferent de suportul informatic utilizat, fără acordul persoanelor care sunt victime ale unor infracțiuni, fără acordul familiilor acestora sau, după caz, al reprezentanților legali;
- Nu poate fi dezvăluită în niciun mod identitatea persoanelor care sunt victime ale infracțiunilor privitoare la viața sexuală, cu excepția situației în care victimele și-au dat acordul scris, sub condiția respectării limitelor de identificare stabilite prin acord.

Regulamentul privind conținuturile audiovizuale,

aprobat prin Decizia nr. 61/219 din 30.12.2019 a Consiliului Audiovizualului

Obligații deontologice. Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova protejează adulții și copiii-victime ale oricăror situații vulnerabile și cu conotație negativă. În afară de aceasta, jurnaliștii trebuie să ia în calcul și ghidurile de bune practici, îndrumările sau alte publicații elaborate de specialiști pentru jurnaliști, referitoare la reflectarea în presă a fenomenului de violență în bază de gen.

Când relatează despre cazuri de violență în bază de gen jurnaliștii trebuie să fie conștienți că vorbesc despre o problemă socială. Respectiv, vor aborda situația plasând-o în context social, nu ca un caz individual. Vor scoate în evidență:

răspunsul autorităților, mecanismele de intervenție, posibile soluții, după caz, numerele liniilor telefonice ale serviciilor de intervenție, lecțiile învățate. Pentru o astfel de abordare, ajutătoare este întrebarea, care trebuie pusă înainte de a începe documentarea:

De ce să reflectăm acest caz?

● Colectarea informației

Cel mai des, jurnaliștii află despre cazuri grave de violență în bază de gen – violență în familie, abuzuri sexuale, violuri – din comunicatele emise de poliție. În unele cazuri, echipele de la știri merg în localitatea respectivă pentru a realiza reportaje. Comportamentul corect în astfel de cazuri NU presupune interviuarea vecinilor sau altor terți care își dau cu părerea despre persoana/familia implicată. Astfel de interviuri duc la identificarea victimei și retraumatizarea ei, pot răspândi stereotipuri și sugera că victima este responsabilă de ce i s-a întâmplat. Comentariile vecinilor au relevanță doar dacă vorbesc despre eforturile lor de a atenționa poliția sau autoritățile despre eventuale episoade de violență la care au fost martori.

Persoanele care trebuie intervievate la fața locului sunt reprezentanții serviciilor responsabile de raportarea cazurilor de violență și luarea măsurilor de intervenție: poliția, asistentul social, primarul, după caz – directorul școlii, medicul de familie.

Înainte de a merge pe teren, ar fi bine ca echipa să consulte normele relevante în cazul concret: care este mecanismul de raportare a cazurilor, care sunt serviciile de intervenție și ce obligații au autoritățile (p. 1.3 din prezentul Ghid). Dacă timpul restrâns pe care îl are pentru a realiza reportajul nu îi permite acest lucru, este recomandat să abordeze, până a ajunge pe teren, un expert pe domeniul protecției victimelor violenței – de regulă, disponibili în cadrul organizațiilor neguvernamentale, care poate îndruma ad-hoc echipa și o ajută să evite greșelile de documentare. Această abordare este valabilă și pentru cazurile când jurnaliștii din proprie inițiativă decid să reflecte un caz de violență, despre care au aflat din varii surse – asistența socială, centrele de plasament sau ONG-urile care acordă suport victimelor violenței.

● **Intervievarea victimei/lor**

Consimțământul. În general, specialiștii recomandă evitarea interviuării victimelor violenței, pentru a le proteja de revictimizare și de noi emoții negative pe care le pot trăi ori de câte ori sunt puse în situația de a-și aminti momentele traumatizante. De aceea jurnaliștii trebuie să acționeze cu maximă discreție. Dacă totuși victima acceptă să vorbească, jurnalistul trebuie să se asigure întâi de toate că aceasta înțelege ce i se întâmplă, este de acord să răspundă la întrebări și, după caz, să fie filmată. Intervievarea și prezentarea excesivă a detaliilor care pot duce la identificare pot pune victima în pericol și, de asemenea, îi pot leza demnitatea. De aceea unii specialiști recomandă interviuarea și folosirea în materiale a mărturiilor victimei doar atunci când aceasta nu se află într-o situație de urgență sau sub influența oricărui tip de presiune din exterior.

Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova obligă jurnaliștii să protejeze identitatea victimelor oricăror situații cu conotație negativă.

„Jurnalistul nu dezvăluie identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere ale agresiunilor sexuale. Fac excepție cazurile în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public. Jurnalistul va întreprinde toate măsurile pentru a reduce eventualele efecte negative asupra acestor persoane”.

Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova

Protejarea identității. Pentru un jurnalist profesionist, consimțământul victimei nu ar trebui să însemne automat divulgarea identității. În unele cazuri, fiind în stare de șoc, revoltă, obidă sau sperând că astfel va influența penalizarea agresorului/lor, victima poate permite jurnaliștilor să-i divulge numele, fără să-și dea seama că asta ar putea-o pune în pericol. „Obligația noastră profesională este de a evalua, în măsura în care putem, vulnerabilitatea persoanelor atunci când scriem istorii despre cele mai dureroase și mai dificile momente din viața lor. În calitate de jurnaliști, în general, scriem o istorie și mergem mai departe. Cei despre care vom scrie vor fi conectați pentru totdeauna la acea istorie. Noi avem datoria să arătăm o mare grijă și îngrijorare în legătură cu aceasta”, notează într-un articol publicat pe portalul Centrului american de instruire în jurnalism The Poynter Institute jurnalistul și profesorul Bob Steele¹⁸. Cu alte cuvinte, jurnalistul ar trebui să anticipeze eventualele consecințe negative asupra victimei și să decidă dacă îi divulgă identitatea sau nu, chiar dacă are consimțământul ei. Divulgarea identității victimei în pofida solicitării ei de a ascunde reprezintă un nou abuz.

„Jurnalistul nu profită de starea de vulnerabilitate a persoanelor și de necunoașterea de către acestea a drepturilor și libertăților lor, precum și nu le încurajează să recurgă la acțiuni umilitoare și care lezează demnitatea umană”.

Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova

Revictimizarea. În cadrul interviului cu victimele, în special atunci când vorbim despre experiențe traumatizante, jurnalistul este obligat să se asigure că nu va dăuna și nu va genera revictimizarea persoanei, adică nu o va pune din nou în situația de a se simți victimă. Deci jurnalistul/a nu-i va cere să povestească scenele de violență sau alte momente dureroase. Dacă victima o va face din propria inițiativă și, pe parcurs, se emoționează, plânge – interviul trebuie oprit, apoi se va conveni suplimentar cu victima dacă este de acord să fie puse pe post secvențele respective.

Întrebări de felul: „Cum s-a întâmplat?”, „Cum erai îmbrăcată?”, „Cât de des vă bătea?”, „De ce vă bătea?”, „Nu v-ați gândit că a merge noaptea singură prin parc poate fi periculos?” etc., vor pune victima în situația de a divulga și retrăi momente traumatizante din viața ei și vor induce ideea stereotipică că violența

18 „Naming rape victims” by Bob Steele, August 10, 2002, <https://www.poynter.org/news/naming-rape-victims>

a fost provocată și cumva justificată. În loc de asta, putem întreba: „Cum credeți că se pot rezolva lucrurile acum?”, „De ce ajutor aveți nevoie?”, „Ce se poate face pentru Dvs.?” etc. Astfel jurnalistul ar arăta empatie cu victima, ar manifesta o atitudine pozitivă și pro-activă și ar evita revictimizarea persoanei.

● **Procesarea materialului colectat**

Încă la etapa colectării informației pe teren, jurnalistul/a trebuie să se asigure că în imaginile filmate sau fotografiate nu au nimerit elemente care ar conduce la recunoașterea locului și, implicit, la identificarea victimei/lor, cum ar fi, de exemplu, ornamente specifice de pe gard, clădire sau vreo inscripție cu numele localității. Dacă acest lucru nu a putut fi evitat pe teren, se poate rezolva în redacție, la procesarea tehnică a imaginilor. În materialul finit, destinat publicului, vor fi ascunse, prin prelucrarea cu mozaic sau alte mijloace, elementele ce pot duce la descoperirea identității victimei/lor.

Dacă redacția a ajuns în posesia unor imagini video cu scene explicite de violență, difuzarea acestor imagini, chiar și prelucrate cu mozaic, este inoportună și interzisă de lege¹⁹.

Dacă victima sau martorii v-au acordat interviu sau au acceptat să facă declarații pentru înregistrări video sau audio cu condiția că îi veți procesa vocea astfel încât să nu fie recunoscută, acest lucru trebuie respectat cu strictețe și acuratețe, fiind o chestiune nu doar de etică, dar și de securitate pentru cele/cei implicați. Modificați sunetul vocii până când dispăre orice nuanță specifică vocii reale a persoanei care vorbește. Or, în mass-media din Republica Moldova au fost înregistrate numeroase cazuri în care prelucrarea insuficientă a imaginilor și sunetului au dus la identificarea victimei/lor. Detalii – în studiul de caz nr. 2.

Dacă în material sunt folosite, în calitate de probe, documente, cum ar fi hotărâri judecătorești, plângeri depuse la poliție sau procuratură sau către alte instituții de stat, în ele vor fi ascunse toate elementele de identificare: numele localității, numele victimei/lor și agresorului/lor, adresele, codurile personale, diagnosticul etc.

¹⁹ Codul Serviciilor Media Audiovizuale și Legea cu privire la protecția copilului împotriva impactului negativ al informației conțin interdicții pentru instituțiile media referitoare la publicarea imaginilor cu caracter violent.

Jurnalista/a trebuie să aibă grijă să elimine din materialul său orice detalii care ar pune victima într-o situație umilitoare și care i-ar leza demnitatea.

Înainte de publicare/difuzare, materialul ar trebui recitit pentru a ne asigura că abordarea generală este corectă – că am plasat cazul în contextul general, că am prezentat un caz particular ca parte a unei probleme sociale, că am inclus statistici despre amploarea fenomenului. În funcție de specificul cazului, o bună practică jurnalistică este **să includem în material, la loc vizibil, un număr de telefon al serviciilor unde victima poate primi ajutor.**

● **Limbajul corect**

Produsele media referitoare la violența în bază de gen trebuie scrise într-un limbaj neutru, fără calificative, fără exagerări și fără accent pe detalii personale și „picante”. Fiecare cuvânt trebuie utilizat cu maximă atenție și acuratețe, pentru a nu induce publicului concluzii sau idei false, dar și pentru a evita revictimizarea persoanei. De exemplu, la o știre despre faptul că un fiu adult obișnuiește să-și agreseze mama, jurnaliștii au pus titlul: „Își bate joc de cea care i-a dat viață! O femeie a fost bătută cu bestialitate de propriul fiu”. În alte cazuri în titluri găsim cuvintele „șocant”, „tulburător”, „incredibil”, „terifiant” etc. Folosirea lor denotă interesul redacției de a transforma cazurile de violență într-un spectacol, cu scopul de a genera accesări și nu de a informa.

Nu este recomandat nici să facem combinații stilistice de felul „crimă pasională” sau „dramă conjugală/familială” cu referire la episoadele de violență. De asemenea, expresii ca „și-a bătut joc de ea/de el”, „a batjocorit-o/l-a batjocorit”, „și-a satisfăcut pofta sexuală” care, aparent, sunt folosite pentru a face textul mai puțin protocolar, creează o impresie de „poveste” și scad din gravitatea faptelor. Termenii folosiți trebuie să fie cât mai exacti și în conformitate cu legislația în vigoare. În știrea din exemplul de mai sus, despre femeia agresată de fiul ei, jurnaliștii au numit „incident” scena de violență în urma căreia victima a ajuns la spital. Un act de violență nu este un incident sau o întâmplare, ci o faptă care trebuie pedepsită, de aceea astfel de formule care estompează gravitatea faptei ar trebui evitate. Vom folosi cuvinte care reflectă faptele cât mai exact: viol, molestare, hărțuire sexuală, a bătut-o/l-a bătut, a lovit-o/l-a lovit etc., fără metafore sau alte figuri de stil.

Jurnaliștii, în același timp, nu trebuie să uite de prezumția de nevinovăție. Este recomandat, în cazul în care faptele sunt investigate de procurori sau

deja examinate în instanța de judecată, să fie folosit modul condițional pentru verbe și să fie citate exact pasajele din documente sau din declarațiile surselor.

1.6 Studii de caz

Studiu de caz #1.

Stereotip privind vinovăția victimei într-un caz de viol

Cum au acționat jurnaliștii	Cum ar fi trebuit să acționeze
<ul style="list-style-type: none"> • La 2 mai 2021 mai multe site-uri din Republica Moldova au publicat o știre scurtă, făcută dintr-un comunicat al poliției, folosind următoarele titluri: • „O minoră din Hâncești, violată în Noaptea Învierii; Consumau alcool cu agresorul, la el acasă; Bărbatul și-a recunoscut vina”²⁰, • „Viol la Hâncești chiar în noaptea de Înviere. Victima a consumat alcool cu agresorul”²¹, • „O minoră din Hâncești a fost violată, după ce a consumat alcool cu agresorul”²², • „O minoră de 17 ani, violată în noaptea Învierii la Hâncești”²³. 	<p>Exemple de titluri corecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Poliția din Hâncești anunță reținerea unui bărbat care ar fi violat o adolescentă” • „La Hâncești, la poliție a fost raportat un caz de viol al unei adolescente”

20 <https://www.jurnal.md/ro/news/5360d142ff5878e4/o-adolescenta-din-hancesti-violata-in-noaptea-invierii-consuma-alcool-cu-agresorul-la-el-acasa-dupa-miezul-noptii.html>

21 <https://protv.md/actualitate/viol-la-hancesti-chiar-in-noaptea-de-inviere-victima-a-consumat-alcool-cu-agresorul---2565787.html>

22 <https://telegraph.md/o-minora-din-hancesti-a-fost-violata-dupa-ce-a-consumat-alcool-cu-agresorul/>

23 <https://deschide.md/ro/stiri/social/84550/O-minor%C4%83-de-17-ani-violat%C4%83-%C3%AEn-noaptea-%C3%8Envierii-la-H%C3%A2nce%C8%99ti.htm>

Comentariu: Jurnaliștii care au publicat știrea și au pus titlurile din cadranul din stânga s-au bazat pe declarația ofițerului de presă al Inspectoratului de Poliție Hâncești, prin care s-a indus ideea că adolescenta a provocat comiterea violului, deoarece a consumat băuturi alcoolice împreună cu agresorul.

Reținem: Faptul că o persoană se află în stare de ebrietate nu face victima responsabilă de ce i s-a întâmplat și nu constituie în nici un caz o circumstanță atenuantă pentru agresor. În acest caz, greșeala a pornit de la ofițerul de presă al poliției. Cu toate acestea, editorii ar fi trebuit să aibă discernământul profesional necesar ca să pună accent pe abuz/infracțiune, și nu pe detaliul consumului de alcool. S-a ajuns astfel la o greșeală de abordare și la răspândirea unui stereotip de gândire: dacă victima era în stare de ebrietate ori se afla în compania violatorului, a întreținut un raport sexual benevol.

Studiu de caz #2.

Lezarea demnității persoanei și abordare incorectă

Cum au acționat jurnaliștii	Cum ar fi trebuit să acționeze
<ul style="list-style-type: none"> În luna octombrie 2017 un post de televiziune cu acoperire națională din Republica Moldova a realizat un reportaj video în care anunța că o femeie de 52 de ani (cu nume, prenume, localitate) a fost bătută de propriul fiu și a ajuns la spital cu fracturi grave. Femeia a fost filmată și interviuată în salonul de spital, apărând în imagini cu vânătăi și urme de leziuni pe față și pe gât, cu maxilarul deplasat, astfel încât îi venea greu să vorbească. 	<ul style="list-style-type: none"> Jurnaliștii ar fi trebuit să nu divulge nici o informație care ar duce la identificarea persoanei – nume, prenume, vârstă, localitate; Nu ar fi trebuit să difuzeze imagini cu victima; Pentru a interviua o persoană aflată în spital, jurnaliștii trebuie să solicite în primul rând acordul medicilor, care, la rândul lor, având obligația legală de a asigura confidențialitatea în astfel de cazuri, trebuie să aibă acordul prealabil al victimei de a se întâlni cu jurnaliștii. Să presupunem că în cazul dat această procedură a fost respectată. Dar, la interviuarea în spital, jurnaliștii nu ar fi trebuit să-i ceară

• Reporterii au spus, folosind mărturiile ale vecinilor, că femeia este bătută des de fiul ei, care uneori este plasat în arest din această cauză. • Nu au fost intervievați poliția, asistentul social sau alte autorități obligate să intervină în asemenea cazuri.	victimei să povestească scenele de violență prin care a trecut, astfel, au supus-o revictimizării; • Jurnaliștii ar fi trebuit să intervieveze specialiștii responsabili de intervenții în astfel de cazuri: inspectorul de poliție, asistentul social, medicul etc.; • Jurnaliștii ar fi trebuit să insereze în material numărul de telefon al serviciului de intervenție pentru astfel de cazuri și să plaseze cazul în contextul general al violenței în bază de gen, nu să se axeze pe „spectacolul” violenței, dar și să încadreze cazul individual în tabloul general – să ofere statistici și alte informații.

Comentariu: **Regulamentul privind conținuturile audiovizuale**²⁴, aprobat la 30 decembrie 2019 de Consiliul Audiovizualului prevede, la p. 30: „Sunt interzise pentru difuzare: a) imagini ale persoanei aflate în situația de victimă, fără acordul acesteia; c) imagini care exploatează sau scot în evidență traumele ori traumatismele unei persoane”. De asemenea, **Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova** prevede: „Jurnalistul nu dezvăluie identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere ale agresiunilor sexuale. Fac excepție cazurile în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public. Jurnalistul va întreprinde toate măsurile pentru a reduce eventualele efecte negative asupra acestor persoane”. Codul Deontologic mai arată că jurnalistul nu profită de starea de vulnerabilitate a persoanei și că este dator să respecte dreptul la viață privată și demnitate al persoanelor.

24 Regulamentul privind conținuturile audiovizuale, http://www.audiovizual.md/files/D.%2061-219%20din%2030.12.2019%20-%20Cu%20privire%20la%20aprobarea%20Regulamentului%20privind%20con%20%9Binuturile%20audiovizuale_0.pdf

În cazul dat, jurnaliștii au încălcat atât Codul serviciilor media audiovizuale, a cărui parte componentă este Regulamentul citat mai sus, cât și normele deontologice: prin dezvăluirea identității victimei – nume, prenume, vârstă, localitate, înfățișare; prin prezentarea ei într-o situație degradantă, care îi lezează demnitatea. Chiar și dacă au avut acordul ei pentru filmare, jurnaliștii erau datori să estimeze, așa cum cere Codul Deontologic, potențialele efecte negative pe care le poate avea asupra persoanei divulgarea identității și difuzarea imaginilor, dar și să-i respecte dreptul la demnitate.

Credit foto: Loredana Argint, Cahul, participantă a tabărei de fotografie „Egalitatea în obiectiv”

PARTEA 2.

Violența împotriva copiilor

Glosar

Autoritate tutelară centrală – Ministerul Muncii și Protecției Sociale

Comportament sexualizat – comportament provocator și seducător al copilului în raport cu alte persoane (apărut în cele mai multe cazuri ca urmare a abuzului sexual asupra copilului).

Echipă multidisciplinară – grup convocat de specialistul în protecția drepturilor copilului sau, în lipsa acestuia, de către asistentul social comunitar, compus din profesioniști din diferite domenii, cu atribuții în protecția copilului, care colaborează în scopul prevenirii și/sau soluționării cazurilor copiilor aflați în situații de risc²⁵.

Fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului – formular unic de raportare a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului pentru toți profesioniștii ce identifică astfel de cazuri.

Interviu de protecție – o primă discuție cu copilul pentru a stabili nevoile imediate ale acestuia (medicale, de hrană, adăpost), gradul de pericol pentru viața și sănătatea lui, cine este/sunt persoana/persoanele de încredere ale copilului și datele lor de contact, precum și pentru a-l informa despre drepturile sale, serviciile de asistență și măsurile de protecție care urmează să fie aplicate.

Manager de caz – specialistul în protecția drepturilor copilului, iar în lipsa acestuia – asistentul social comunitar.

Pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului – circumstanțe care indică în mod cert asupra existenței situației de risc, inclusiv asupra prezenței elementelor constitutive ale unei infracțiuni contra vieții și/sau sănătății copilului sau asupra riscului apariției acestora în perioada imediat următoare, care au sau pot avea impact grav asupra integrității fizice și/sau psihice a copilului;

Revictimizare – proces repetat de victimizare, care apare drept consecință a intervenției neadevate din partea instituțiilor sau specialiștilor în privința copiilor victime ale violenței, neglijării, exploatării, traficului.

²⁵ Legea nr. 140 din 14.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor în situații de risc și a copiilor separați de părinți, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123160&lang=ro#

2.1 Ce avem în vedere când spunem „violență împotriva copiilor”

Legislația națională²⁶ definește *violența împotriva copilului* ca forme de rele tratamente aplicate copilului de către părinți/reprezentanții legali în grija cărora se află sau de către orice altă persoană, care produc vătămare actuală sau potențială asupra sănătății copilului și îi pun în pericol viața, dezvoltarea, demnitatea sau moralitatea, care includ tipurile de violență definite în art. 2 din Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Se subînțelege drept violență împotriva copilului inclusiv situațiile în care copilul este martor la acte de violență îndreptate în special împotriva ființelor dragi (oameni, animale de companie). Copilul trăiește astfel de acțiuni cu aceeași intensitate de parcă el însuși este expus actului de violență.

Consecințele violenței asupra copiilor sunt de ordin emoțional, comportamental și de dezvoltare, iar gravitatea lor depinde de mai mulți factori: vârsta copilului, temperamentul și personalitatea, gradul lui de vulnerabilitate și de reziliență, gravitatea abuzului, prezența violenței și a amenințărilor, disfuncțiile familiale. Pe de altă parte, prezența factorilor protectori ar putea atenua gravitatea consecințelor. În funcție de prezența factorilor care fie le agravează, fie le atenuază starea psihoemoțională, copiii prezintă consecințe de gravitate diferită – de la tulburări de dispoziție la anxietate, stări depresive, hipervigilență, irascibilitate crescută, revenire permanentă la trăirile legate de circumstanțele traumei etc. Mulți copii manifestă un grad înalt de anxietate și frică, reacții agresive, iar în cazul copiilor abuzați sexual există o mai mare probabilitate că aceștia vor prezenta comportamente sexualizate. În cazul copiilor mai mici poate surveni regresul în dezvoltare, pierderea unor competențe dobândite anterior și revenirea enurezisului nocturn. Cele mai grave consecințe care pot surveni sunt depresia, dizabilitatea și chiar decesul copilului, urmare a producerii leziunilor grave, a neglijării severe, a actelor de suicid.

Modelul ecologic de prezentare a factorilor de risc pentru abuzul copilului²⁷ indică asupra a 4 grupuri de factori ce pot conduce la violența în

26 Legea nr. 140 din 14.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți

27 Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence, WHO, 2006

raport cu copiii: individuali, la nivel interpersonal, la nivel de comunitate și de societate.

Analizând factorii prezentați de modelul menționat, se poate înțelege că violența față de copii are loc din următoarele motive:

- Unii adulți și unii copii au experimentat în trecut acte de violență sau alte experiențe traumatizante care conduc la un nivel înalt al agresivității, la nevoia de a deține puterea și controlul;
- Unii adulți au probleme de sănătate mintală sau se confruntă cu diverse dependențe (consum de alcool și/sau droguri, jocuri de noroc etc.) care, de asemenea, conduc la agresivitate sau la neglijarea nevoilor copiilor;
- Adulții care au în îngrijire copii cu probleme de sănătate fizică sau mintală sunt copleșiți/obosiți, motiv din care uneori nu-și pot controla furia;
- Unii adulți/copii se confruntă cu probleme de ordin interpersonal (separare/divorț, discriminarea familiei pe motive etnice/religioase, doliu, probleme de sănătate ale unor membri ai familiei etc.);
- Accesul părinților la programe de educație parentală, în cadrul cărora ar putea să învețe metode pozitive de educație a copiilor, în conformitate cu particularitățile de vârstă ale acestora, este unul limitat/fragmentar;
- Sunt lipsă abilitățile de gestionare a emoțiilor (agresivității, furiei în mod special) atât la adulți, cât și la copii. Sistemul educațional nu pune accent pe dezvoltarea abilităților de acest fel;
- În societate există un grad înalt al stereotipurilor care încurajează tolerarea disciplinării abuzive a copiilor, inclusiv a stereotipurilor ce țin de inegalitatea de gen;
- Răspunsul specialiștilor abilitați cu protecția copilului nu întotdeauna este unul prompt și coordonat, fapt ce îi încurajează pe abuzatori să aplice în continuare violența și îi descurajează pe copii/membrii comunităților să raporteze cazurile de abuz;
- Politicile locale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii sunt lipsă sau sunt insuficiente.

2.2. Tipurile de violență împotriva copiilor

Violență fizică – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

Violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar.

Violență sexuală – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu copilul, inclusiv prin mângâieri, sărutări, atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar.

Vârsta consimțământului sexual în Republica Moldova este **16 ani**. Întreținerea raporturilor sexuale cu un copil sub această vârstă este ilegală, chiar dacă actul sexual nu este unul forțat.

În acest sens, nu este pasibilă de răspundere penală persoana care a întreținut cu un copil mai mic de 16 ani raporturi sexuale neforțate, dacă aceasta este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta, dezvoltarea fizică și psihică²⁸.

Neglijarea la fel este o formă de violență și presupune omisiunea sau ignorarea voluntară sau involuntară a responsabilităților privind creșterea și educarea copilului, fapt care pune în pericol dezvoltarea lui fizică, mintală, spirituală, morală sau socială, integritatea lui corporală, sănătatea lui fizică sau psihică. Neglijarea copilului se poate manifesta în mai multe feluri:

- **neglijare alimentară** – privarea copilului de hrană sau malnutriția acestuia;
- **neglijare vestimentară** – lipsirea de îmbrăcăminte sau de încălțăminte, în special de cele necesare pentru perioada rece a anului;
- **neglijare a igienei** – nerespectarea normelor generale de igienă personală, condiții de locuit insalubre, care amenință viața sau sănătatea copilului;

28 art. 174, Cod Penal al Republicii Moldova

- **neglijare medicală** – lipsa ori refuzul îngrijirilor medicale necesare pentru protecția vieții, integrității corporale și sănătății copilului, neadresarea la medici în cazuri de urgență;
- **neglijare educațională** – refuzul încadrării copilului într-o instituție școlară, neșcolarizarea copilului;
- **neglijare emoțională** – ignorarea problemelor psihoemoționale ale copilului;
- **neglijare în supraveghere** – punerea sau lăsarea copilului în condiții ori circumstanțe în care lipsa de supraveghere poate conduce la îmbolnăvirea, traumatizarea, exploatarea sau decesul copilului;

Exploatarea prin muncă a copilului – munca ce prin natura sa ori prin condițiile în care se exercită este susceptibilă de a dăuna sănătății, securității sau moralității copilului;

Traficul de copii – recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scop de exploatare (chiar dacă aceste acțiuni nu se realizează cu aplicarea vreunui din mijloacele de constrângere) prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau de situație de vulnerabilitate ori prin darea sau primirea de bani ori de beneficii de orice gen pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane, în scopul exploatării acesteia;

Bullyingul este o formă de agresivitate care **se manifestă în relațiile dintre copii** și se referă la acele comportamente prin care un copil sau un grup de copii rănește (dăunează, provoacă suferință, neputință, aduce prejudicii demnității personale) **în mod intenționat și repetat** pentru a obține **beneficii sociale** (statut, putere, influență în grupul de semeni, prestigiu, popularitate etc.) și există un **dezechilbru de putere** între copilul/grupul care rănește și copilul rănit. Pentru informații detaliate despre această formă de agresivitate, modalitățile de prevenire și ajutor, o resursă bună este www.stopbullying.md;

Violența în bază de gen în cazul copiilor se referă la acțiunile de violență sexuală, fizică și emoțională care au la bază criteriul de gen, inclusiv cele care au loc din cauza neacceptării identității de gen a persoanei.

Legătura dintre violența de gen și violența față de copii este evidentă pe câteva dimensiuni:

Pe de o parte, stereotipurile de gen adesea sunt factorul ce declanșează violența, atât în raport cu fetele, cât și în raport cu băieții.

Percepția tradițională despre faptul că bărbații trebuie să aibă poziție dominantă, iar femeia – de supunere, conduce la violență de gen în raport cu fetele, atât din partea unor bărbați adulți, cât și din partea unor băieți. Fiind convinși de superioritatea lor, ei recurg inclusiv la acțiuni de hărțuire și abuz sexual, utilizând forța și amenințările, dar și mecanisme mai subtile de presiune psihologică, cum ar fi, de exemplu, manipularea.

Deseori, stereotipurile cu privire la identitatea de gen conduc la abuz fizic și emoțional în raport cu copiii, în special adolescenți, aspectul exterior al cărora și modul în care se manifestă nu corespunde identității de gen atribuite sexului lor biologic. În cazul fetelor – atunci când aspectul lor exterior și comportamentul nu se încadrează în reprezentările „tradiționale” despre feminitate. În cazul băieților – atunci când acestea nu corespund normelor tradiționale cu privire la cum trebuie să fie un „bărbat adevărat”, fiind suspectați că au o altă identitate de gen decât cea atribuită sexului biologic. Ei pot fi etichetați, umiliți, respinși, bătuți de către părinți/rude apropiate, membri ai comunității, semenii. Pot fi, de asemenea, supuși abuzului sexual, în special din partea membrilor comunității bărbați/semeniilor băieți.

Din păcate, și unii profesioniști nu au depășit aceste stereotipuri, motiv din care copiii nu raportează cazurile, fiindu-le frică că vor fi judecați. Astfel, în asemenea cazuri, violența devine sistematică.

Pe de altă parte, rolurile sociale tradiționale bazate pe stereotipurile de gen tind să accentueze în mod natural și inegalitatea de putere dintre adulți și copii, fapt ce la fel conduce la aplicarea violenței față de copii.

Totodată, există un risc sporit că băieții care sunt educați în mediu ce respectă normele tradiționale de gen vor prelua modelele comportamentale ale taților/bunelor și ale altor bărbați adulți din familia biologică sau lărgită, inclusiv comportamentele violente în raport cu femeile și fetele din familie și/sau din afara ei. În acest mod ei vor perpetua violența de gen și violența față de copii din generație în generație.

Și mai gravă e situația fetelor din familiile care fac parte din unele confesiuni religioase, în care drepturile membrilor de familie de gen feminin sunt limitate, iar educația fetelor și băieților este semnificativ diferențiată. Fetelor le este restricționat dreptul la comunicare, inclusiv la întrevederi cu prietenii, le este interzis accesul la internet, le este restricționat modul în care se pot îmbrăca etc. Diferențele culturale fac mai dificilă intervenția profesioniștilor.

Este important să reținem: copiii pot fi supuși violenței de către persoane cunoscute sau de către străini în toate mediile cu care copilul se află în contact: familie, instituții de învățământ, instituții medicale, servicii de plasament, medii de cercetare a infracțiunilor și de reabilitare/detenție, internet, mass-media, locuri de muncă, medii sportive, comunitate etc.

2.3 Stereotipuri privind violența împotriva copiilor

Mass-media are un rol deosebit de important în combaterea stereotipurilor ce promovează/mențin toleranța ridicată a societății față de violența împotriva copiilor și care uneori afectează intervenția profesioniștilor:

O palmă la fund din când în când nu este violență; bătaia este ruptă din rai; unde bate mama/tata crește; un copil trebuie să știe de frica părinților – sunt expresii încă des întâlnite în societate și reprezintă de fapt stereotipuri care promovează/justifică violența față de copii.

A făcut ceva dacă l-a pedepsit așa – este un stereotip care, pe lângă faptul că justifică violența față de copii, mai și transferă vina adultului care a comis actul de violență pe copil.

Și pe mine m-au bătut părinții și am devenit om – acest stereotip este, de fapt, un mecanism de apărare, prin care persoana justifică acțiunile abuzive ale părinților.

O mare parte a societății împărtășește convingerile menționate mai sus, întrucât nu cunoaște gravitatea consecințelor violenței asupra copiilor și nici metode pozitive de disciplinare potrivite pentru diferite vârste.

Rolul media în combaterea stereotipurilor este să integreze în toate materialele unde e posibil mesajul că violența față de copii nu poate fi justificată în vreun fel; să promoveze metodele de disciplinare pozitivă prin realizarea interviurilor/emisiunilor cu participarea specialiștilor relevanți, dar și să promoveze resursele pe care le pot utiliza părinții/îngrijitorii în acest sens.

Un copil este proprietatea părinților, de aceea fac ce vor cu el – legat de acest stereotip media ar trebui să transmită mesajul că un copil este o personalitate individuală, deținătoare de drepturi, iar părinții/persoanele care îl îngrijesc, dar și profesioniștii și alte persoane au obligația să le respecte.

Copiii trebuie să se învețe de mici cu greul/cu munca – e un stereotip care promovează exploatarea prin muncă a copiilor. E bine ca jurnaliștii să informeze publicul larg cu privire la faptul că implicarea copilului în diverse munci este o formă de violență atunci când dăunează sănătății copilului sau este în detrimentul educației lui; că este încurajată implicarea copiilor în munci pe potrivă vârstei și gradului de dezvoltare, fapt care contribuie la dezvoltarea deprinderilor de viață.

Copiii își cunosc foarte bine drepturile, nu și obligațiile – un stereotip foarte des întâlnit nu doar printre părinți/îngrijitori, dar și printre profesioniștii abilitați cu protecția copilului. Argumentul pentru combaterea acestui stereotip este faptul că în conformitate cu legislația națională și internațională, copiii sunt deținătorii de drepturi (cu excepția normelor prevăzute de Codul penal pentru copiii mai mari de 14 ani), iar adulții sunt deținători de obligații în raport cu ei. Pentru a asigura o bună educație copiilor, ar fi bine ca adulții să stabilească împreună cu copiii regulile în familie/clasă, care vor presupune și asumarea unor responsabilități, dar și consecințele nerespectării acestora.

Dacă nu s-ar fi îmbrăcat așa, nu ar fi fost violată, ea singură se leagă de toți bărbații din localitate – este un stereotip de gen în legătură cu abuzul sexual al fetelor și care transferă pe ele vina pentru abuz, în condițiile în care acestea prezintă un comportament sexualizat. În acest caz jurnaliștii ar trebui să pornească de la premisa că un astfel de comportament al copilului poate fi semn al abuzului sexual în raport cu el și trebuie tratat ca atare, fiind raportat autorităților ca un caz suspect de abuz sexual.

Un băiat trebuie să arate ca un bărbat, fără păr lung, vopsit, trebuie să fie puternic, să vorbească bărbătește; parcă ești o fetiță – este un alt stereotip de gen întâlnit foarte des în rândul adolescenților/bărbaților, dar specific și pentru unii profesioniști, care conduce la violența împotriva băieților.

Băieții trebuie să fie puternici, băieții sunt băieți versus fetele trebuie să fie cuminiți, firave/gingașe, ea doar e fetiță/fată – e un alt stereotip de gen care promovează brutalitatea la băieți și care poate conduce la acțiuni agresive împotriva fetelor care sunt considerate a fi „mai slabe”.

Ăsta cred că e gay/lesbiană – un alt stereotip foarte grav ce ține de orientarea sexuală a copiilor, în special în adolescență. E un stereotip promovat de adulți, inclusiv de biserică și de unele autorități, care nu acceptă că oamenii pot avea o altă identitate de gen decât cea tradițională, stereotip perpetuat în continuare de copii. Astfel, un adolescent/adolescentă care prin aspectul său (îmbrăcămințe, coafură) ori prin comportament stârnește suspiecții că ar avea o altă identitate de gen sau altă orientare sexuală este rejectat, etichetat, intimidat, hărțuit, supus abuzului fizic sau sexual.

Rolul media este să contribuie la combaterea stereotipurilor de gen, promovând mesajul că bărbații și femeile, respectiv băieții și fetele au drepturi și șanse egale, precum și mesaje care să promoveze toleranța/acceptarea individualității tuturor persoanelor. Este important ca jurnaliștii să fie atenți la toate mesajele/imaginile pe care le transmit și să le ajusteze astfel, încât să nu promoveze inegalitatea între femei și bărbați.

Un alt aspect important este ca responsabilii de programe, în special în cazul televiziunilor și posturilor de radio, să analizeze materialele propuse spre difuzare și să accepte doar publicitatea care nu promovează stereotipuri de gen.

Combaterea stereotipurilor este o metodă eficientă de reducere a tolerării violenței față de copii. În acest sens, jurnaliștii, pe lângă faptul că vor veni cu mesaje care să le combată, trebuie să aibă grijă să nu cadă ei înșiși în capcana lor. Astfel, jurnaliștii care încă nu au renunțat la practica de a prezenta informația din perspectiva faptului că un copil-victimă a fost cel care a provocat actul de violență sunt încurajați să nu admită în materialele pe care le produc constatări de genul „consătenii spun că fata care a fost abuzată sexual are un comportament sexualizat/prestează servicii sexuale”, „copilul a fost trântit în pământ de către tatăl său pentru că nu a dat apă la vițel”, întrucât astfel de informații justifică violența, plasând vina pe copii.

2.4 Principii directoare pentru reflectarea în media a fenomenului violenței împotriva copiilor

- **Respectarea interesului superior al copilului**

Convenția ONU privind drepturile copilului prevede, la p. 1, art. 3, că în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială publice sau

private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala.

Legislația națională²⁹ definește interesul superior al copilului ca asigurarea condițiilor adecvate pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a copilului, ținând cont de particularitățile individuale ale personalității lui și de situația concretă în care acesta se află.

Comentariul nr. 14 al Comitetului ONU pentru drepturile copilului explică într-un context mai larg cum trebuie să fie evaluat și luat în calcul interesul superior al copilului, referindu-se în mod special la faptul că e necesar să se analizeze în fiecare caz individual care va fi **impactul acțiunilor întreprinse** asupra copilului, luând în calcul particularitățile lui individuale, precum sunt vârsta, nivelul de maturitate, calitățile psihice și fizice, dar și nevoile.

Astfel, atunci când se intenționează reflectarea unui caz de violență, neglijare, exploatare sau trafic al copilului în mass-media este deosebit de important să se anticipeze care va fi impactul mediatizării asupra copilului. Dacă există riscul unui impact negativ asupra copilului și familiei lui, se recomandă renunțarea la reflectarea cazului.

Atunci când mass-media abordează probleme sistemice în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii, este important să fie evaluat impactul asupra unor grupuri de copii. De exemplu, dacă materialul jurnalistic abordează prevenirea violenței față de copii, atunci e bine să fie evaluat impactul posibil al materialului asupra tuturor copiilor din țară; dacă abordează problematica copiilor victime/martori ai infracțiunilor, atunci ar trebui evaluat impactul asupra acestui grup de copii din perspectiva problemelor specifice cu care ei se confruntă.

Cunoașterea de către jurnaliști a modului în care trebuie să fie calificat interesul superior al copilului este importantă inclusiv pentru a putea aprecia obiectiv răspunsul sistemului de protecție a copilului la cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului care vor ajunge în atenția lor.

- **Prevenirea riscului revictimizării copilului/a nu dăuna**

Este un principiu aflat în legătură directă cu principiul respectării interesului

²⁹ Legea nr. 140 din 13.06.2013 privind protecția copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123160&lang=ro#

superior al copilului, referindu-se, de asemenea, la impactul acțiunilor de mediatizare a cazului asupra acestuia. Este important să cunoaștem că acei copii, a căror istorie de violență a fost mediatizată, se simt profund rușinați, au percepția că fiecare persoană care a văzut/citit materialul jurnalistic îi acuză pentru ce li s-a întâmplat, au sentimentul că viața lor nu mai are sens; li se agravează suferința emoțională, problemele de sănătate și le sunt afectate relațiile sociale; există riscul supunerii ulterioare a copilului la acțiuni de etichetare, de bullying, de amenințare în viața reală și/sau în spațiul online; copilul se poate simți constrâns să-și schimbe locul de trai, să abandoneze sau să-și schimbe școala, să recurgă la acțiuni de autovătămare, inclusiv la suicid. Specialiștii care oferă asistență copiilor victime atrag atenția că copiii sunt afectați de faptul că istoriile lor au fost făcute publice, chiar dacă au fost respectate toate regulile pentru protecția identității lor. Copilul își recunoaște istoria și este afectat pentru că, în percepția lui, o țară întregă știe ce i s-a întâmplat.³⁰

Adresarea întrebărilor cu privire la circumstanțele/detaliile producerii situației cu impact negativ, a unor întrebări cu tentă de acuzare sau moralizare de asemenea pot conduce la revictimizarea copilului.

Pentru a asigura respectarea acestui principiu, e bine să analizăm profund riscurile menționate, precum și faptul dacă copilul/reprezentantul legal al lui conștientizează riscurile mediatizării atunci când își exprimă acordul pentru acest lucru/pentru realizarea interviurilor.

Deseori copilul suferă mai mult în urma reflectării cazului său în mass-media decât în urma abuzului propriu-zis. Este de fapt un act suplimentar de abuz emoțional asupra copilului, având consecințele de rigoare. În cazul în care există riscul ca impactul mediatizării să fie unul dăunător, mai bine renunțăm la material.

● Profunzime în elaborarea materialelor jurnalistice

Acest principiu se referă la schimbarea abordării de la senzational în reflectarea cazurilor individuale la analiza profundă a problemelor existente în domeniu. Abordarea prin prisma senzationalului încurajează și perpetuează stereotipurile, iar mediatizarea problemei violenței față de copii în baza unor analize complexe și profunde poate avea un bun impact asupra soluționării acestora.

30 Specificul reflectării în presă a subiectelor privind violența față de copii <https://consiliuldepresa.md/upload/13-indrumar%20-CNPAC.pdf>

- **Raportarea cazului suspect/confirmat de violență asupra copilului către autorități**

În momentul în care aflăm despre un caz de violență în raport cu un copil este foarte important să ne asigurăm că instituțiile statului cunosc despre caz și că au intervenit în conformitate cu legea, în primul rând pentru a asigura securitatea copilului, dar și a altor copii din comunitate, în cazul în care există riscuri.

Pentru raportarea cazurilor poate fi utilizată **Fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului** – formularul unic de raportare a cazurilor de către specialiștii abilitați³¹.

- **Respectarea confidențialității datelor cu caracter personal și a altor date care pot conduce la identificarea copilului (cu excepția cazurilor în care identificarea se face în interesul superior al copilului)**

Deși cadrul normativ și Codul Deontologic al jurnalistului din Republica Moldova reglementează pe larg cum trebuie asigurată respectarea acestui principiu, deseori se constată încălcarea lui. Jurnaliștii nu fac public numele copilului, dar oferă date personale ale altor persoane sau imagini care conduc la identificarea rapidă a copilului și familiei lui. Au loc și situații în care, aflându-se în cadrul unor transmisiuni în direct, participanții oferă date personale ale copiilor, inclusiv imagini cu aceștia, iar moderatorul/moderatoarea emisiunii nu oprește aceste acțiuni.

Este important să luăm în considerare și faptul că oferirea de date cu caracter personal nu afectează doar copilul/familia vizată, ci și procesul general de raportare a cazurilor grave de abuz (acestea, de regulă, devin știri). Astfel, Raportul recent (2022) al ECPAT International și WeProtect Global Alliance, intitulat „Abuzul și exploatarea sexuală online a copiilor. Perspectivele supraviețuitorilor”, constată, în baza unui studiu realizat în 6 țări, printre care și Republica Moldova, că victimele abuzului sexual online, urmărind la știri cazuri în care au fost prezentate date cu caracter personal ale victimelor, ezită să raporteze cazurile lor către autorități din frica de a ajunge în situații similare.

Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației³² include copiii victime ale violenței în categoria copiilor în situație cu

31 Aprobata prin ordinul comun al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății și Ministerului Afacerilor Interne nr. 153 / 1043 / 1042 / 293 din 08.10.2014.

32 Legea nr. 30 din 7.03.2013, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106343&lang=ro

conotație negativă, stabilind următoarele reglementări pentru asigurarea respectării confidențialității datelor cu caracter personal și a altor date care pot conduce la identificarea copilului:

- Se interzice utilizarea datelor personale care ar putea conduce la identificarea copilului care este victimă a unei infracțiuni sau contravenției/ și-a provocat leziuni corporale ori a încercat să o facă, fie s-a sinucis sau a făcut o tentativă de suicid; de asemenea, atunci când informația jignește demnitatea copilului identificat și/sau lezează interesele sale superioare;
- Se interzice prezentarea fotografiilor copiilor sau materialelor video despre aceștia în contextul unor fenomene sociale negative, violența, neglijanța, exploatarea și traficul de copii fiind astfel de fenomene;
- Se interzice difuzarea informației cu impact negativ asupra copiilor ce conține imagini ori fotografii ale corpului copilului decedat, imagini de natură pornografică; orice referire defavorabilă sau discriminatorie la originea etnică, naționalitatea, rasa/religia/dizabilitatea copilului; **orice indicii** care ar putea duce la identificarea copiilor implicați în situații cu conotație negativă, în calitate de victime sau martori; **orice indicii** care ar putea duce la identificarea unui copil implicat în acte de autovătămare corporală de orice natură, inclusiv în tentative de suicid sau în sinucideri; reconstituiri ale infracțiunilor, abuzurilor și altor situații cu conotație negativă în care sunt folosiți copiii; interviuri și declarații în care copiii le sunt solicitate păreri referitoare la probleme intime de familie sau probleme care le depășesc puterea de judecată.

Prevederile ce țin de respectarea confidențialității oricăror detalii care pot conduce la identificarea copilului-victimă trebuie să fie tratate cu mare grijă. Jurnalistul va proteja nu doar numele copilului și localitatea în care acesta locuiește, ci și numele părinților sau persoanelor în grija cărora se află copilul, altor rude, după caz, al abuzatorului; nu va face referire la locul de muncă al părinților, la etnia copilului, a părinților sau îngrijitorilor; nu vor da numele și imagini cu profesioniștii din localitate și nici imagini din localitate, nu vor discuta cu vecinii și nu vor arăta imagini cu aceștia, cu locuința victimei și a vecinilor etc.

În acest context, jurnaliștii care realizează emisiuni cu participarea victimelor, rudelor lor, specialiștilor din comunitate se vor îngriji să prelucreze tehnic imaginea și vocea tuturor participanților, pentru a se asigura că victima nu va fi identificată sau vor evita să facă astfel de emisiuni. Totodată, trebuie stabilite

reguli cu participanții – în timpul emisiunii să nu pronunțe numele și să nu ofere detalii care pot conduce la identificarea victimei, inclusiv imagini ale copiilor. Protagonistii trebuie opritți imediat ce încearcă să încalce regulile stabilite.

Faptul că materialele jurnalistice sunt plasate în mediul online trebuie să sporească și mai mult precauția reprezentanților mass-media. Odată ajunsă informația în spațiul virtual, răspândirea ei nu mai poate fi oprită sau eliminată definitiv! Astfel, înainte de a publica un material în care este vizat unul sau mai mulți copii victime ale violenței este important să ne asigurăm că el nu conține nici un detaliu care ar putea conduce la identificarea copilului și familiei lui.

- **Tratarea copilului și familiei cu respect și demnitate în cadrul materialelor jurnalistice**

Acest principiu se referă la faptul că copilul și familia lui trebuie să fie prezentați cu decență și demnitate, utilizând un limbaj respectuos și fără a discrimina în funcție de etnie, stare socială sau dizabilitate. Nu se va indica etnia copilului sau a părinților lui dacă ei nu fac parte din etnia majoritară și nici alte aspecte ce pot conduce la discriminare, denigrare sau blamare (de exemplu, faptul că copiii sau membrii familiei se confruntă cu anumite probleme de sănătate, că părinții sau îngrijitorii se confruntă cu diverse adicții (consum de alcool, droguri, dependența de jocurile de noroc etc.), faptul că în familie există una sau mai multe persoane cu probleme de sănătate mintală, că situația materială este precară etc.). De cele mai multe ori aceste detalii nu aduc plus valoare materialului, dar îi fac pe copii să se simtă și mai rușinați. Totodată, sunt și niște indicii care pot conduce la identificarea copilului, astfel fiind încălcat și principiul anterior.

- **Asigurarea obiectivității materialului jurnalistic, fără a interpreta, a judeca sau a face presupuneri**

Acest principiu este deseori încălcat în contextul în care fiecare sursă media vrea să transmită printre primele știrile despre cazurile grave de violență împotriva copiilor. În acest context, deseori sunt oferite informații neobiective, jurnaliștii se grăbesc să judece anumite acțiuni ale persoanelor sau autorităților, *fără a se informa obiectiv despre situația copiilor și intervențiile realizate*, este solicitată opinia unor specialiști care sunt puși în fața necesității de a comenta cu privire la un caz fără a avea suficientă informație despre starea obiectivă a lucrurilor, fapt ce conduce la interpretări și judecăți de valoare eronate. Aceste erori jurnalistice conduc la informarea greșită a publicului și pot scădea nejustificat încrederea în unele autorități, fapt ce va afecta și gradul de

raportare a cazurilor de violență asupra copiilor. Pentru a asigura respectarea acestui principiu, jurnaliștii ar trebui să nu se grăbească să publice informații de a căror veridicitate nu sunt siguri. Este necesar, de asemenea, să li se ofere suficient timp profesioniștilor pentru a realiza evaluările necesare conform procedurilor pe care aceștia au obligația să le urmeze. Deținerea unor date obiective exclude posibilitatea interpretării, asigurând informarea obiectivă a publicului și abordarea unor probleme sistemice bazate pe argumente.

- **Urmărirea evoluției soluționării problemelor sistemice abordate**

Este important ca jurnaliștii să revină periodic la subiectul abordat și să verifice dacă autoritățile au avansat în soluționarea problemelor despre care au realizat materialul jurnalistic. Dacă starea de lucruri nu s-a îmbunătățit este bine să revină cu alte materiale jurnalistice, punând astfel presiune pe instituțiile responsabile, astfel încât problema să fie într-un final soluționată. Respectarea acestui principiu va asigura un impact mai bun al schimbărilor pe care jurnaliștii și le propun prin reflectarea problemelor în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii.

2.5 Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului

Specialiștii abilitați cu protecția copilului au obligația să intervină în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului în conformitate cu prevederile legislației Republicii Moldova³³.

Specialiștii abilitați cu protecția copilului:

autoritățile tutelare locale – primarii satelor, orașelor, în mun. Chișinău – Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului, în mun. Bălți – Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei;

33 Legea nr. 140 din 13.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor în situații de risc și a copiilor separați de părinți;
 Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
 Codul Penal al Republicii Moldova/ Codul de procedură penală;
 Codul contravențional al Republicii Moldova;
 Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare privind identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului;
 Hotărârea Guvernului nr. 143 din 12.02.2018 pentru aprobarea Instrucțiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului;

autoritățile tutelare teritoriale – direcțiile raionale asistență socială și protecție a familiei; în mun. Chișinău – Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului; în mun. Bălți – Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei;

*Specialiștii pentru protecția drepturilor copilului*³⁴ – funcționari în cadrul primăriilor care realizează activități de suport pentru îndeplinirea atribuțiilor autorității tutelare locale; exercită funcția de manager de caz în cadrul examinării cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului;

Asistenții sociali comunitari – angajați ai Direcțiilor Asistență Socială și Protecție a Familiei, care își desfășoară activitatea la nivel local; în lipsa specialistului pentru protecția drepturilor copilului, exercită funcția de manager de caz în cadrul examinării cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului;

Angajații poliției – polițiștii din cadrul posturilor/sectoarelor de poliție locale, ofițerii de urmărire penală și alți angajați ai poliției cu atribuții de investigații și cercetare;

Lucrătorii instituțiilor medico-sanitare – lucrătorii medicali la nivelul asistenței medicale primare, asistenței medicale de urgență prespitalicească, asistenței medicale specializate de ambulator și spitalicească. Monitorizarea implementării de către lucrătorii instituțiilor medico-sanitare a mecanismelor intersectoriale de cooperare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii este realizată de către specialiștii principali în asistența mamei și copilului din cadrul spitalelor raionale, în mun. Chișinău – de către Direcția Sănătate a mun. Chișinău, iar în mun. Bălți – de către Serviciul Sănătate.

Lucrătorii instituțiilor de învățământ – angajații instituțiilor de învățământ preșcolar, primar, secundar, special, secundar profesional și mediu de specialitate. În fiecare instituție de învățământ există un coordonator al activităților de prevenire, identificare, raportare, referire și asistență în cazurile de abuz față de copii. Un astfel de specialist/ă se regăsește și în fiecare Direcție municipală/raională Educație.

La fel, abilitați cu protecția copilului, în funcție de situație, sunt *procurorii, judecătorii, angajații serviciilor sociale, inspectorii de muncă, specialiștii din cadrul altor instituții ce intră în contact cu copiii (biblioteci, case de cultură, centre de creație, instituții cu profil sportiv).*

34 Legea nr. 140 din 13.06.2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți prevede angajarea acestora.

Identificarea, înregistrarea și raportarea cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului

Toți specialiștii abilitați cu protecția copilului au obligația să înregistreze orice caz suspect de violență în raport cu copiii, să se autosesizeze și să raporteze imediat cazul prin telefon autorității tutelare locale. În decurs de 24 ore aceștia trebuie să transmită informația către autoritatea tutelară prin intermediul *Fișei de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului*³⁵ – formular unic de raportare a cazurilor pentru toți specialiștii abilitați cu protecția copilului.

Fiecare instituție are obligația să dețină registrul de evidență a fișelor de sesizare, cu indicarea datei și orei înregistrării, datei și orei expedierii, specialistului care a expedit sesizarea și specialistului care a recepționat-o.

Etapele intervenției în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului:

1. Evaluarea inițială a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului

Evaluarea este dispusă imediat după primirea sesizării pentru a stabili dacă se confirmă suspjecția de abuz și care este gradul de pericol pentru viața și sănătatea copilului. Este realizată de către managerul de caz, în comun cu membrii echipei multidisciplinare desemnați prin dispoziție de către autoritatea tutelară locală.

Evaluarea inițială se realizează:

- a) imediat – în cazul în care în sesizare se conțin informații despre existența unui pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului;
- b) în decurs de 24 de ore în celelalte cazuri.

În cadrul evaluării inițiale, unul dintre specialiștii implicați în procesul de evaluare inițială a cazului realizează **interviul de protecție cu copilul**. În procesul de planificare a acțiunilor de evaluare, membrii echipei multidisciplinare

35 Aprobată prin ordinul comun al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății și Ministerului Afacerilor Interne nr. 153/1043/1042/293 din 08.10.2014, https://msmps.gov.md/sites/default/files/fisa_de_sesizare.pdf

desemnează pentru realizarea interviului specialistul care îi inspiră copilului mai multă încredere.

*În cazurile în care se suspectează că copilul a fost supus uneia sau mai multor forme de **violență în cadrul familiei**, pentru a nu prejudicia informațiile pe care specialiștii urmează să le obțină, acțiunile de evaluare inițială, inclusiv *interviul de protecție*, se realizează **fără acordul/informarea reprezentanților legali** (părinții, persoana în grija căreia se află copilul)³⁶.*

Dacă în urma evaluării inițiale se confirmă că copilul este supus violenței, neglijării, exploatării sau traficului, autoritatea tutelară locală dispune imediat luarea în evidență a copilului, deschiderea dosarului și realizarea managementului de caz, conform procedurii aprobate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și, în caz de necesitate, indică specialiștii din domeniul ocrotirii sănătății, învățământului, organelor de ocrotire a normelor de drept, care urmează să participe în procesul de **evaluare complexă**.

2. Aplicarea măsurilor urgente de protecție

Dacă în urma evaluării inițiale se constată **existența pericolului iminent pentru viața și sănătatea copilului**, atunci autoritatea tutelară locală/poliția **asigură imediat aplicarea măsurilor urgente de protecție a copilului** (cel mult în 24 de ore), inclusiv în afara orelor de program. În funcție de specificul cazului vor fi aplicate următoarele măsuri urgente de protecție:

Ordinul de restricție de urgență/Ordonanța de protecție

Dacă doar unul dintre părinți/persoanele în grija cărora se află copilul prezintă pericol pentru viața și sănătatea acestuia, atunci angajatul poliției va emite Ordinul de restricție de urgență pentru o perioadă de maxim 10 zile.

Dacă pericolul se menține la momentul expirării perioadei de aplicare a Ordinului de restricție de urgență, autoritatea tutelară locală va solicita în instanța de judecată aplicarea Ordonanței de protecție care se instituie pentru maxim 90 de zile, cu posibilitatea prelungirii ulterioare a acesteia. Este important ca autoritățile să se asigure că depun cererea de aplicare a ordonanței de protecție în timp util, astfel încât aceasta să fie în vigoare în momentul expirării Ordinului de restricție de urgență.

36 Art. 9, p. 2, Legea nr. 140 din 13.06.2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

Luarea copilului de la părinți/persoana în grija căreia acesta se află

Copilul este luat din familie doar în situația în care ambii părinți/persoane în grija cărora se află/unicul părinte prezintă pericol pentru viața și sănătatea lui. Autoritatea tutelară locală are obligația de a înștiința în termen de 24 ore Procuratura teritorială despre faptul că a dispus luarea copilului din familie și de a depune în termen de 3 zile lucrătoare o cerere în instanța de judecată privind luarea copilului de la părinți, cu sau fără decădere din drepturile părintești. Respectarea termenilor are o importanță majoră, altfel autoritățile având obligația să întoarcă copilul părinților.

Plasamentul de urgență

Plasamentul de urgență se aplică drept măsură urgentă de protecție pentru copiii care au fost luați de la părinți conform procedurii descrise în alineatul anterior, precum și în cazul copiilor identificați în stradă, fără supraveghere.

Copilului i se asigură plasament de urgență pe un termen de 72 ore, cu posibilitatea prelungirii acestuia până la 45 de zile. La stabilirea plasamentului de urgență autoritățile trebuie să ia în calcul cu precădere familia extinsă a copilului și serviciile de îngrijire de tip familial.

La momentul elaborării acestui ghid este dificil de aplicat acest mecanism în raport cu „copiii străzii”, care de cele mai multe ori refuză să meargă în servicii de plasament, iar dacă sunt, totuși, plasați, părăsesc aceste servicii. Această categorie de copii necesită o abordare specifică, inclusiv prin asigurarea accesului la mai multe tipuri de servicii specializate, care să asigure transferul treptat într-un serviciu de plasament.

3. Evaluarea complexă a situației copilului/familiei acestuia

Evaluarea complexă se realizează în maxim 10 zile de către echipa multidisciplinară, fiind ghidată de managerul de caz. În cadrul evaluării sunt stabiliți factorii care au condus la comiterea actelor de violență în raport cu copilul, factorii de risc și factorii de protecție, precum și nevoile complexe ale copilului și familiei.

4. Elaborarea și implementarea Planului individual de asistență

În baza informațiilor constatate în cadrul evaluării complexe, echipa multidisciplinară elaborează și implementează *Planul individual de asistență a copilului și familiei*.

Pe parcursul implementării planului specialiștii fac schimb de informații și sesizează imediat autoritatea tutelară locală în cazul în care identifică o situație ce prezintă pericol iminent pentru viața și sănătatea copilului pentru aplicarea măsurilor urgente de protecție.

Rolul **serviciilor specializate** este unul foarte important în cadrul implementării planurilor individuale de asistență a copiilor, acestea contribuind esențial la evaluarea impactului acțiunilor de violență, la evitarea revictimizării copiilor în cadrul procedurilor legale, la reabilitarea psihologică a copiilor și la dezvoltarea capacității parentale a îngrijitorilor/părinților. În acest sens, este important să fie asigurat accesul copiilor victime sau martori ai infracțiunilor la **servicii de asistență integrată a copiilor victime sau martori ai infracțiunilor** – conform modelului Barnahus (bună practică promovată la nivel european ce presupune oferirea serviciilor sub același acoperiș), precum și accesul copiilor, dar și al părinților, persoanelor în grija cărora se află copiii, la **servicii de asistență psihologică**, care să asigure reabilitarea pe termen lung a acestora.

Planul individual de asistență este revizuit la necesitate, dar nu mai rar decât o dată la 6 luni.

5. Închiderea cazului

Dosarul este închis în momentul în care echipa multidisciplinară, în procesul de revizuire a planului individual de asistență, constată progrese durabile în dinamica cazului.

2.6 Obligațiile legale și deontologice ale jurnaliștilor la reflectarea cazurilor de violență împotriva copiilor

Colectarea informației

De cele mai dese ori media abordează subiectul violenței față de copii în baza unor cazuri individuale, ca reacție la informațiile transmise de către public sau apărute pe rețelele de socializare sau la comunicatele de presă ale unor instituții.

Este o abordare nepotrivită atât din perspectiva respectării interesului superior al copiilor vizați, cât și din perspectiva prezentării publicului a unor informații

obiective. Având în vedere impactul negativ pe care îl are reflectarea cazurilor individuale de violență asupra copiilor, precum și amploarea violenței față de copii în Republica Moldova, jurnaliștii ar trebui să-și schimbe abordarea din una sporadică, bazată pe reflectarea unor cazuri individuale, în una sistemică, bazată pe o analiză a cauzelor fenomenului și a răspunsului sistemului de protecție a copilului. Astfel, vor avea o contribuție mult mai largă la diminuarea fenomenului și îmbunătățirea intervenției profesioniștilor în astfel de cazuri.

Pentru a elabora un material jurnalistic etic și cu impact pozitiv putem începe de la:

- a. a aduna mai multe „istorii” de violență ale copiilor, pentru a analiza modul în care statul a răspuns la respectivele cazuri în regim obișnuit, dar și în situații de criză (situația pandemică COVID-19 de exemplu);
- b. a face analize periodice ale datelor statistice publicate de autorități sau a solicita periodic date de la diverse instituții abilitate cu protecția copilului;
- c. a analiza periodic numărul condamnărilor pentru violență față de copii și a tipurile de pedepse aplicate abuzatorilor.

Indiferent care dintre cele trei strategii menționate mai sus a fost aleasă, jurnaliștii ar trebui să-și rezerveze timp pentru a studia profund contextul problemei și, după caz:

- Să realizeze analiza comparativă a datelor oferite de diverse instituții, precum și să le compare cu analizele realizate de organizațiile societății civile și cu recomandările organizațiilor internaționale;
- Să analizeze studiile naționale și internaționale în domeniul violenței împotriva copiilor și, după caz, în domeniile conexe (violența împotriva femeilor, traficul de ființe umane, abuzul și exploatarea sexuală);
- Să solicite informații de la toți actorii relevanți responsabili de realizarea acțiunilor de prevenire și intervenție în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului (a se vedea capitolul *Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului*), inclusiv reprezentanții ministerelor de resort, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, organizațiile societății civile care activează în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii, activiștii civici/apărătorii drepturilor copilului;

- Să elaboreze o listă a serviciilor de asistență a copiilor victime/familiilor acestora, disponibile la zi;
- Să facă o analiză a programelor eficiente de prevenire a violenței împotriva copiilor existente, fie că sunt de stat, fie că sunt oferite de organizațiile societății civile.

Există situații în care suspectii agresori se adresează către instituțiile media, reclamând încălcarea drepturilor lor și a procedurilor de intervenție. În aceste cazuri jurnaliștii ar trebui să acționeze cu maximă prudență și să realizeze materiale sau emisiuni doar după ce au efectuat o documentare complexă, cu implicarea tuturor profesioniștilor relevanți. În caz contrar, există riscul să fie pledată o cauză care este în detrimentul copiilor, dar și să fie diminuată nejustificat încrederea populației, în special a copiilor, în instituțiile și serviciile care au menirea să-i protejeze. Asta, în consecință, va influența negativ raportarea cazurilor și accesul copiilor și familiilor lor la asistență.

Pentru a asigura acuratețea informației, jurnaliștii se pot consulta cu specialiștii în domeniu în cazul în care au dificultăți de înțelegere a unor proceduri, aspecte, detalii specifice.

Cum decidem dacă subiectul merită mediatizat? Analizăm acest lucru din perspectiva interesului superior al copilului și grupurilor de copii la care se va referi materialul jurnalistic.

Atunci când avem un caz individual de abuz ar trebui consultați specialiștii implicați în soluționarea lui, inclusiv, după caz – psihologul aflat în contact cu copilul, care s-ar putea pronunța și asupra posibilului impact al mediatizării cazului asupra copilului. Este posibil ca profesioniștii să nu poată oferi toate răspunsurile imediat dacă nu au știut despre situația de abuz în raport cu copilul până în momentul în care au fost abordați și vor avea nevoie de timp pentru evaluarea cazului (a se vedea capitolul Repere privind răspunsul statului la cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului). Din această cauză, jurnaliștii ar trebui să nu se grăbească pentru a fi primii în reflectarea cazului, dar ar trebui să se asigure că nu vor dăuna copilului, întrucât lor le va reveni responsabilitatea morală de a nu produce suferință copilului și familiei lui.

Este necesar să se analizeze echilibrul dintre daunele care pot fi aduse copilului și plus-valoarea pe care o va aduce acest material fie copilului, fie abordării sistemice a cazurilor.

Dacă există riscul că, deși vor fi respectate toate măsurile de protecție a identității copilului, mediatizarea cazului va avea un impact negativ asupra acestuia, cel mai indicat este să se renunțe la realizarea materialului și să fie abordată o altă strategie de reflectare a problemei identificate în respectivul caz.

Este binevenit orice material jurnalistic care abordează problemele sistemice privind prevenirea și combaterea violenței față de copii, orientat spre:

- asigurarea interesului superior al tuturor copiilor de a fi protejați împotriva oricărei forme de violență;
- asigurarea interesului superior al grupului de copii care sunt victime ale violenței de a avea un răspuns adecvat multidisciplinar din partea instituțiilor statului, conform nevoilor copilului și familiei.

Exemple de tematici care pot fi abordate: „Stereotipuri care încurajează violența împotriva copiilor”, „Cum este asigurat accesul copiilor la programe de dezvoltare a rezilienței față de diferite forme de violență asupra copiilor?”, „Cum este asigurat accesul părinților la programe de educație parentală?”, „Cum implementează statul recomandările convențiilor internaționale în domeniul violenței față de copii”, „Cum funcționează mecanismele intersectoriale de prevenire și intervenție în cazurile de violență față de copii” etc.

În paralel cu reflectarea problemelor ar trebui promovate bunele practici care vor încuraja populația, inclusiv copiii să acceseze programele/serviciile disponibile, dar și să raporteze cazurile de violență.

Mediatizarea cazurilor de condamnare a abuzatorilor față de copii și a informațiilor periodice despre numărul și tipul de pedepse aplicate abuzatorilor poate avea impact asupra reducerii cazurilor de violență.

Intervievarea victimei/lor – de ce am intervieva un copil care a trecut prin violență?

Specialiștii recomandă evitarea interviului copiilor-victime deoarece:

- Discuțiile cu copilul la subiectul violenței pe care a suportat-o pot conduce la revictimizarea lui, înrăutățindu-i starea psihoemoțională. Nu putem ști ce reacții psihoemoționale sau somatice îi va declanșa copilului

relatarea istoriei sale de violență. Copilul poate intra inclusiv în criză psihoemoțională, pe care jurnalistul nu va ști cum să o gestioneze. Doar discuțiile ghidate de un **psihoterapeut/psiholog într-un cadru terapeutic** îl pot ajuta pe copil să se simtă mai bine.

- După difuzarea interviului, copilul ar putea fi expus persecuțiilor din partea agresorului/unor membri ai familiei, rudelor/prietenilor abuzatorului care cunosc despre caz și îl vor recunoaște, chiar dacă în materialul jurnalistic vor fi respectate toate regulile de protecție a identității copilului.

Există, totuși, situații, în care copiii, în special adolescenții/adolescentele care au fost supuse unor situații grave de violență și reprezentanții lor legali să solicite mediatizarea istoriei lor, inclusiv să insiste să vorbească despre istoriile lor de abuz. În astfel de situații, recomandarea este ca jurnaliștii să se asigure că consimțământul copilului și al reprezentantului său legal este unul informat.

Consimțământul poate fi considerat informat doar atunci când copilul/reprezentantul lui legal înțelege pe deplin consecințele deciziei de a-și face public cazul/de a oferi interviu și își dă consimțământul liber, fără a fi forțat, fără a-l obține prin înșelăciune, denaturare a informațiilor oferite sau prin oferirea unor beneficii.

În acest caz, jurnaliștii se vor ghida de următoarele repere:

- Vorbiți-i adolescentei/adolescentului despre faptul că e bine să discute inițial cu un specialist psiholog (ați putea să-i recomandați unde poate accesa serviciile acestuia) pentru a-și înțelege mai bine motivația – de ce vrea să-și facă publică istoria – și a conștientiza care ar putea fi impactul oferirii interviului. Oferiți-i libertatea de a decide oricând să renunțe la oferirea interviului;
- Discutați cu psihologul copilului cu privire la posibilele trăiri emoționale ce pot apărea la copil în timpul interviului și rugați specialistul să vă ghideze cum să reacționați la ele, care ar fi semnele ce ar indica asupra necesității întreruperii interviului;
- Informați adolescența/adolescentul și pe reprezentantul legal despre riscurile mediatizării și despre faptul că în cazul în care veți realiza interviul, pentru a o/îl proteja de eventualele consecințe negative, va trebui să blurați imaginea și vocea și că nu veți oferi detalii care ar putea conduce la identificarea ei/lui;

- Semnați cu copilul și reprezentantul lui legal acordul de consimțământ pentru realizarea interviului și publicarea acestuia (anexele 1 și 2). Este bine să aveți formulare printate atunci când mergeți la interviu;
- În cazul în care părintele/reprezentantul legal insistă pe realizarea materialului, dar copilul nu vrea sau este reticent, țineți cont de opinia copilului și renunțați la realizarea materialului.
- Explicați-i copilului în ce mod veți utiliza informația și ce schimbări ați putea promova prin materialul realizat;
- Stabiliți cu fata/băiatul locul unde veți realiza interviul și anunțați-o/lă că oricând poate solicita o pauză dacă nu se simte bine sau are orice altă nevoie;
- Pentru a planifica eficient și etic interviul e bine să vă documentați înainte de aceasta la subiectul violenței față de copii, dar și să vă consultați cu alți colegi care abordează mai des acest fenomen;
- Aveți grijă ce întrebări îi puneți copilului. Evitați întrebările centrate pe detaliile circumstanțelor în care s-a produs abuzul, cum ar fi: „Povestește-mi cum s-a întâmplat”, precum și întrebările care pot acutiza sentimentul de vină și de rușine: „De ce ți-a făcut asta? Nu-ți era milă de mama ta?”.
- Aveți grijă cum vă gestionați emoțiile/mimica/gesturile ca reacție la ce vă relatează copilul. E bine în acest sens să manifestați empatie, să-i dați senzația că îl ascultați și îl credeți.
- Un mesaj foarte important pe care profesioniștii, inclusiv jurnaliștii, trebuie să îl transmită copilului este că acesta nu este vinovat pentru ce i s-a întâmplat, că vina este a persoanei care a săvârșit abuzul.

Procesarea materialului colectat

Pentru a proteja confidențialitatea datelor cu caracter personal ale victimei, imaginile și înregistrările audio, dar și documentele publicate trebuie procesate corespunzător.

Prelucrarea imaginilor se referă la blurarea imaginii feței și a altor părți specifice ale corpului (o dizabilitate, o cicatrice, alte semne după care copilul poate

fi recunoscut), la schimbarea sunetului vocii, astfel încât copilul să nu poată fi recunoscut.

La fel, în copiile documentelor care urmează să fie făcute publice, pasajele unde apar date ce pot conduce la identificarea copilului – numele copilului, al abuzatorului, părinților, ale unor rude sau profesioniști din localitate; adresa copilului, alte detalii ce ar putea conduce la identificarea lui trebuie acoperite cu mozaic sau alte semne grafice. Dacă se face trimitere, drept sursă, la rapoarte de evaluare psihologică a copilului, trebuie evitată publicarea pasajelor din ele. Este suficientă o mențiune că evaluarea psihologică a constatat semne specifice copiilor abuzați.

Limbajul corect

Pe lângă recomandările de limbaj expuse în *Partea 1 a acestui Ghid*, în procesul elaborării materialelor jurnalistice se recomandă utilizarea unui limbaj corect și prietenos copilului.

Termenul „**minor**” este unul neprietenos, fiind utilizat în perioada sovietică și timp de mulți ani în perioada post-sovietică într-un context mai degrabă negativ, referindu-se în special la copiii cu probleme de comportament sau în conflict cu legea. Este recomandată utilizarea termenului „**copil**”, așa cum este definit în actele normative ale Republicii Moldova.

Noțiunile de „**violență**” și „**abuz**” desemnează, de fapt, același lucru și pot fi utilizate ambele, dar separat. Când se face referire la date statistice se recomandă utilizarea termenului **violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului**.

Când vorbim despre „**interogarea**” copiilor este recomandată utilizarea unui termen mai prietenos și conform cu legislația procesual-penală – „**audierea**”.

În ceea ce privește cuvântul „**pedofil**”, întâlnit în presa din Republica Moldova, jurnaliștii ar trebui să fie atenți, întrucât doar un specialist în sănătate mentală poate stabili un astfel de diagnostic. Conform Manualului de diagnostic și statistică a tulburărilor psihice (DSM-5), *pedofilii* sunt persoanele cu vârsta mai mare de 16 ani care prezintă fantezii excitante sexuale, impulsuri sexuale intense și repetate sau comportamente care conduc la obținerea excitației sexuale cu unul sau mai mulți copii de vârstă pubertară (în general cu vârsta de 13 ani sau mai mică). Copilul care este obiectul sexual al unui adolescent trebuie să fie cu cel puțin 5 ani mai mic. În contextul celor menționate, se recomandă folosirea termenului „**abuzator sexual**”.

2.7 Studii de caz

Studiu de caz #1.

Abordarea eronată a subiectului și inducerea vinovăției copilului

Cum au acționat jurnaliștii	Cum ar fi trebuit să acționeze
<p>În luna martie 2019 mai multe media au publicat o știre despre condamnarea unui bărbat pentru abuzul sexual asupra fiicei de 14 ani a soției lui, care a născut un copil în urma acestei relații abuzive. Au fost puse următoarele titluri:</p> <p>„EXCLUSIV: Cazul preotului care și-a „violat” fiica la Cantemir sau istoria unei „iubiri interzise”³⁷.</p> <p>„Povestea „preotului” care și-a violat fiica vitregă la Cantemir: triumphi amoros și iubire INTERZISĂ”³⁸.</p> <p>Un post TV a realizat o emisiune despre acest caz cu genericul „Părinte, te iubesc!”³⁹. În platou a fost interviuata fata, după paravan, dar fără ca sunele vocii să fie modificat. În emisiune au mai apărut mama, tatăl biologic și bunica fetei, ale căror nume și identități nu au fost protejate. S-a spus numele abuzatorului.</p>	<p>Titlu corect: ”Un bărbat a fost condamnat la 12 ani privațiune de libertate pentru abuzul sexual al unei adolescente”;</p> <p>Nu se indică raionul din care provine copilul, meseria abuzatorului;</p> <p>Cazul este prezentat ca situație gravă de abuz sexual în raport cu un copil.</p> <p>Emisiunile TV pot fi construite în baza unor discuții între profesioniști. Interviurile cu părinții, bunica e bine să fie înregistrate în prealabil, fiind procesate imaginile/vocile, fără a le divulga numele. Pot fi invitați în emisiune, dar sunt intervieuați după paravan, fiindu-le prelucrată vocea. Interviul cu copilul poate fi înregistrat în prealabil dacă discuția cu psihologul nu l-a determinat să renunțe la interviu, dar nu este invitat în emisiune și expus întrebărilor moralizatoare din partea participanților;</p>

37 <https://deschide.md/ro/stiri/social/46384/EXCLUSIV-Cazul-preotului-care-%C8%99i-a-%E2%80%9Eviolat%E2%80%9D-fiica-la-Cantemir-sau-istoria-unei-%E2%80%9Eiubiri-interzise%E2%80%9D.htm>

38 <https://www.ziarulnational.md/povestea-preotului-care-si-a-violat-fiica-vitrega-la-cantemir-triumphi-amoros-si-iubire-interzisa-doi-copii-cu-concubina-si-unul-cu-fiica-acestui-a/>

39 <https://www.youtube.com/watch?v=BKLGXie64kg>; <https://www.youtube.com/watch?v=BKLGXie64kg>

Aceste fapte au condus ușor la identificarea copilului. Fetei i-au fost adresate întrebări acuzatoare, moralizatoare, ce transferau vina de pe abuzator pe ea: „Când te-ai culcat prima dată cu el?”, „Nu credeai că faci ceva greșit?”, „Faptul că este soțul mamei tale nu te-a oprit?”, „Nu-ți era milă de mama ta? Nu credeai că o trădezi?”, „Știind că mama ta suferă că el nu o iubește, cum ai decis să te culci cu el?”. Mamei i-au fost puse întrebări care puneau accent pe relația „de dragoste” între copil și abuzator, nu pe faptul că fata a fost abuzată: „Tu nu ai fost geloasă pe fiica ta, că ți-a furat bărbatul?”, „Se giugiuleau față de tine, soțul tău și fiica ta?”. A fost invitat un psiholog care s-a pronunțat asupra rezultatelor evaluării copilului, în prezența acestuia, încălcând deontologia profesională. Copilul a fost expus întrebărilor și comentariilor nepotrivite din partea participanților la emisiune.

Majoritatea instituțiilor media care au reflectat cazul au menționat că abuzatorul este preot, unele au publicat numele și detalii care pot conduce la identificarea copilului.

Mai multe media au prezentat relația dintre fată și abuzator drept o relație de dragoste.

Întrebările adresate copilului sunt etice, accentul fiind pus pe faptul că copilul nu are nici o vină pentru ce i s-a întâmplat. Întrebările adresate mamei, de asemenea, sunt etice și pun accent pe faptul abuzului sexual.

Discuția cu psihologul are un caracter general despre psihologia acestui tip de abuzatori sexuali și despre psihologia copilului-victimă.

Materialele jurnalistice pun accent pe necesitatea construirii unor relații de încredere părinți-copii; pe identificarea precoce a cazurilor de abuz sexual asupra copiilor/recunoașterea semnelor atât de către părinți, cât și de către profesioniști; pe raportarea imediată a cazurilor/ procedura de raportare.

Comentariu: În reflectarea acestui caz mai multe instituții media au încălcat normele legale și prevederile Codului Deontologic al jurnalistului – începând de la titlurile senzaționale, neetice și eronate, menite să atragă vizualizări, până la expunerea fetei/familiei în fața întregii țări și inducerea vinovăției copilului pentru actul de abuz. Astfel, a fost încălcată Legea privind protecția

copiilor de impactul negativ al informației, care interzice difuzarea oricărui detaliu ce poate conduce la identificarea copiilor în situații cu conotație negativă, în calitate de victime sau martori; interzice difuzarea interviurilor și declarațiilor în care copiilor le sunt solicitate păreri referitoare la probleme intime de familie sau probleme ce le depășesc puterea de judecată. În situația în care vârsta consimțământului sexual al copiilor este de 16 ani, situația fetei se înscrie în categoria problemelor ce depășesc puterea ei de judecată. O altă eroare comisă de redacțiile vizate se referă la faptul că jurnaliștii nu s-au documentat suficient cu privire la problema abuzului sexual înainte de a realiza materiale jurnalistice la acest subiect, fapt ce a condus la abordarea eronată a situației – cazul a fost prezentat din perspectiva unei relații de dragoste și mai puțin din perspectiva abuzului sexual al copilului.

Reținem: Înainte de a comite acțiuni cu caracter sexual în raport cu copiii, abuzatorii deseori parcurg etapa de curtare a copilului (îi atrag o atenție deosebită, îi fac cadouri etc.), copiii dezvoltând în acest fel o atitudine binevoitoare, atașament (în special cei aflați în situații vulnerabile). Totodată, abuzatorii manipulează victima, îi induc ideea de normalitate a acțiunilor cu caracter sexual și transferă subtil responsabilitatea/vina pe copil. Astfel, dacă se documentau obiectiv la subiect, jurnaliștii ar fi înțeles de ce copilul avea o atitudine bună/protectoare față de abuzator, chiar susținea că îl iubește.

Studiu de caz #2.

Documentare insuficientă, care poate dăuna copilului

Cum au acționat jurnaliștii	Cum ar fi trebuit să acționeze
<p>În luna septembrie 2020 un post de televiziune a difuzat o emisiune⁴⁰ despre un tată, căruia autoritatea tutelară locală i-a luat copiii în februarie 2019. Anunțul prealabil al emisiunii avea genericul <i>Astăzi despre un tată erou!</i></p> <p>Deși a susținut că e vorba despre o investigație jurnalistică, realiza-</p>	<p>Înainte de a decide să realizeze o emisiune la subiect, jurnalista ar fi trebuit să se documenteze obiectiv asupra cazului, să discute cu toate părțile implicate, pentru a opera cu informații verificate. După documentare, ar fi putut decide să renunțe la subiect.</p>

40 <https://www.facebook.com/TVC21/videos/2435800553379511/>

toarea emisiunii nu s-a documentat suficient despre caz, nu a discutat cu toți profesioniștii vizați, inclusiv cu reprezentanții unei asociații obștești care au realizat evaluarea psihologică primară și complexă a copiilor. În consecință, realizatoarea l-a prezentat pe tatăl copiilor, care era urmărit penal pe 3 capete de acuizare, ca pe un erou care luptă să-și ia copiii acasă. Moderatoarea a mai spus că copiii sunt ținuți ilegal în serviciul de plasament.

De asemenea, a fost prezentată o secvență video filmată de tata la o întrevedere cu copiii la Centrul de plasament, în care fata mai mare plânge și îi spune tatălui că vrea să meargă acasă. Imaginile nu au fost prelucrate, s-a spus numele copiilor.

Tatăl, prezent în studio, a arătat imagini cu ambele fete, inclusiv fotografiile cu zonele lor intime, iar moderatoarea nu a făcut nici o încercare de a stopa aceste acțiuni.

Moderatoarea a promovat stereotipul că un părinte care are studii în domeniul psihologiei nu poate să-și abuzeze copiii și l-a prezentat pe tatăl, suspectat la acel moment de abuz asupra fetelor, ca fiind un părinte bun și grijuliu.

Realizatoarea emisiunii ar fi trebuit să manifeste echidistanță și să nu arate susținere tatei, în acel moment presupus abuzator, atâta timp cât instanța nu se pronunțase asupra nevinovăției acestuia.

Nu ar fi trebuit divulgate numele copiilor și prezentate materiale video în care apar copiii, iar invitații în studio ar fi trebuit să fie preveniți că nu este admisă utilizarea numelui copiilor și prezentarea imaginilor cu ei. În momentul în care tatăl a făcut acest lucru, moderatoarea ar fi trebuit să-l oprească imediat.

Comentariu: În cazul dat, a fost încălcat atât Codul serviciilor media audiovizuale, Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației, cât și normele deontologice: prin dezvăluirea identității victimelor – nume, vârstă, localitate, înfățișare; prin prezentarea lor într-o situație degradantă, care le lezează demnitatea.

Consimțământul pentru difuzarea imaginilor și secvențelor video în care apar fetele vizate nu trebuia luat de la tata, ci de la autoritatea tutelară care era reprezentantul legal al copiilor la acel moment. Chiar dacă ar fi avut acest consimțământ, jurnalista avea responsabilitatea să estimeze, așa cum cere Codul Deontologic, potențialele efecte negative pe care le poate avea asupra copiilor divulgarea identității și difuzarea imaginilor.

Reținem: Doar o documentare profundă poate asigura abordarea obiectivă a unor probleme legate de un fenomen atât de complex cum este violența. Dacă s-ar fi documentat suficient, jurnaliștii ar fi aflat că pe numele tatălui copiilor este intentată o cauză penală pe trei capete de acuzare, dintre care două se referă la suspectie de infracțiuni împotriva copiilor săi, fapt ce se califică drept pericol iminent pentru viața și sănătatea lor. Pentru un jurnalist vigilent și bine pregătit acest fapt este suficient pentru a trata cu circumspecție orice informații venite de la tatăl copiilor.

2.8 Politica de protecție a copilului (PPC) – instrument de asigurare a respectării drepturilor copilului de către instituțiile media

Ce este Politica de protecție a copilului?

Este un document intern al unei instituții, elaborat participativ, care asigură că instituția întreprinde toate măsurile pentru a preveni violența față de copii și a-i proteja de astfel de acțiuni. Orice instituție care intră în contact cu copiii trebuie să-și elaboreze un astfel de document, iar angajații să se ghideze de el pentru a proteja copiii de orice formă de violență. În cazul instituțiilor media, menirea acestui document este protecția copilului în cadrul activității jurnalistice.

Politica de protecție a unei instituții de media se va referi la următoarele:

- Prevederile Codului Deontologic cu referire la realizarea materialelor despre copii;
- Principiile reflectării în media a cazurilor în care sunt vizați copiii;
- Modalitatea de raportare a cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului despre care a aflat redacția;

- Stabilirea locului în care redacția va avea grijă să asigure formulare printate ale Fișei de sesizare a cazului suspect de violență neglijare, exploatare și trafic al copilului;
- Procedurile de siguranță pe platformele de social media din perspectiva drepturilor copilului;
- Procedurile de recrutare sigură a angajaților (reporteri, moderatori) în scopul prevenirii riscurilor;
- Normele etice pentru angajați care includ comportamente neacceptabile în raport cu copiii cu care intră în contact (de exemplu, nu se va afla unul la unul cu copilul într-un spațiu închis; dacă, totuși, acest lucru este necesar în cadrul realizării unui material jurnalistic, jurnalistul nu se va afla mult timp unul la unul cu copilul); nu va face invitații copilului la domiciliul său ori în locuri izolate; nu va admite tratament discriminatoriu în raport cu copiii; nu va aplica în raport cu copilul acțiuni abuzive, inclusiv cu caracter sexual etc.);
- Consecințele nerespectării normelor de etică;
- Modul în care este asigurată instruirea jurnaliștilor privind respectarea drepturilor copilului în cadrul realizării materialelor jurnalistice;
- Colaborarea cu alte instituții/servicii în vederea unei mai bune abordări din perspectiva drepturilor copilului;
- Declarația angajatului privind asumarea respectării politicii de protecție;
- Formularul de consimțământ al copilului/reprezentantului legal privind participarea copilului în activități media/specificarea locului din redacție unde jurnaliștii oricând pot găsi formularele printate (poate fi stabilit un loc pentru toate formularele necesare pentru cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului).

Este important ca fiecare redacție să dezvolte PPC. Un facilitator cu experiență în domeniul elaborării politicilor de protecție a copilului ar putea ajuta redacțiile în acest proces.

Un exemplu de document de Politică de Protecție a Copilului (pentru instituțiile de învățământ) poate fi găsit pe pagina web a Ministerului Educației și Cercetării.

2.9 Recomandări generale privind abordarea fenomenului violenței față de copii în mass-media

Veniți cu argumente către editori atunci când vă cer să prezentați materiale despre violența față de copii din perspectiva senzaționalului – argumente privind impactul unei astfel de abordări asupra copiilor, dar și argumente din perspectiva prevederilor legale și ale Codului Deontologic.

La finalul materialelor jurnalistice includeți informații despre procedura de raportare a cazurilor, despre instituțiile abilitate să intervină, dar și despre serviciile de asistență pe care le pot accesa copiii care se confruntă cu acte de violență.

Atât copiii, cât și adulții pot sesiza cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare sau trafic al copilului la una sau mai multe dintre instituțiile/profesiuniști menționați:

- Autoritatea tutelară locală
- Poliție
- Asistentul social comunitar
- Medicul de familie
- Cadrele didactice
- Telefonul copilului: 116111 – se apelează gratuit și este accesibil 24/24

Este important să fie transmis mesajul că dacă instituția/profesionistul la care a fost raportat cazul nu a reacționat, să fie raportat altor instituții menționate, instituțiilor ierarhic superioare ale acestora, organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniu, până când se va reacționa.

Stabiliți parteneriate cu organizațiile societății civile pentru realizarea unor proiecte comune orientate spre combaterea violenței față de copii, cum ar fi, de exemplu, campaniile de sensibilizare a publicului larg, dar și cele țintite asupra decidenților, atunci când doriți să promovați soluționarea unor probleme sistemice. Astfel, veți avea o mai bună înțelegere a fenomenului, a modului în care sistemul de protecție a copilului răspunde la acesta.

Pentru a accesa datele statistice periodice, dar și studiile naționale și internaționale în domeniul violenței față de copii, accesați atât paginile web ale instituțiilor

centrale abilitate cu protecția copilului, cât și paginile web ale organizațiilor neguvernamentale specializate:

Pagina web a Biroului național de statistică – la capitolul „Situația copiilor din Republica Moldova” sunt prezentate anual date generalizate privind numărul copiilor victime ale violenței și neglijării, cu unele segregări de gen, vârstă, rural-urban. Aceste date se regăsesc în informația despre copiii în situație de risc.

Pagina web a Ministerului Muncii și Protecției Sociale – sunt plasate anual rapoartele CER 103, unde puteți găsi date privind numărul cazurilor de violență asupra copiilor segregate pe tipul de violență, gen, vârstă, rural-urban; date privind numărul copiilor luați de la părinți, plasați în servicii de plasament și alte date conexe.

Pagina web a Ministerului Educației și Cercetării – sunt plasate semestrial rapoartele generalizate privind cazurile de violență asupra copilului înregistrate în instituțiile de învățământ.

Este important să delimitați din cifrele prezentate în raport numărul cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului care au fost referite către autoritățile tutelare locale și numărul cazurilor de violență între copii care au fost examinate în cadrul instituțiilor de învățământ.

Pe paginile web ale organizațiilor neguvernamentale (*Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, La Strada, Neovita, Terre des Homes, Parteneriate pentru fiecare copil etc.*) și ale organizațiilor internaționale (*UNICEF, UN Women*) care au drept domeniu de prioritate și intervenție combaterea violenței împotriva copiilor puteți găsi studii naționale și internaționale în domeniul violenței față de copii, informații despre programele de educație parentală și de dezvoltare a rezilienței copiilor față de abuz, rapoarte, note analitice, publicații și alte resurse în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de copii.

Solicitați autorităților date statistice atunci când nu le găsiți în sursele oferite mai sus. Totodată, e important să întrebați periodic autoritățile și organizațiile societății civile care sunt problemele cu care se confruntă în procesul de prevenire și intervenție în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor.

Puteți solicita date următoarelor autorități:

Autoritățile tutelare teritoriale centrale, teritoriale și locale – colectează datele privind numărul total al cazurilor suspecte/confirmate de violență, neglijare,

exploatare și trafic al copilului înregistrate pe tipuri de abuz. Recomandăm mediei locale să solicite date autorităților locale sau teritoriale pentru a putea analiza în profunzime dinamica fenomenului în raion/municipiu sau într-o anumite localitate, precum și problemele sistemice în acest domeniu.

Este important să delimitați numărul cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copilului înregistrate și numărul cazurilor confirmate în urma evaluării inițiale a cazurilor.

Atunci când un jurnalist vrea să aducă în atenția opiniei publice date privind numărul cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor, este corect să opereze cu numărul de cazuri confirmate, în care autoritățile tutelare locale au deschis dosare de asistență.

Ministerul Educației și Cercetării – colectează date privind numărul cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor înregistrate de instituțiile de învățământ.

Ministerul Sănătății – colectează date privind numărul cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor înregistrate și referite către autoritățile tutelare locale de către angajații instituțiilor medicale.

Inspectoratul General al Poliției (IGP) – colectează date privind numărul cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor, înregistrate de poliție și referite către autoritățile tutelare locale, date privind numărul infracțiunilor în care victime sunt copiii, segregate pe tipuri de infracțiuni. Tot aici pot fi solicitate date privind numărul ordinelor de restricție de urgență/ordonanțelor de protecție aplicate în raport cu victimele adulte și cu victimele copii; IGP publică periodic și anual rapoarte tematice pe aceste subiecte.

Procuratura Generală – aici ar putea fi solicitate date privind numărul infracțiunilor în care victime sunt copiii, numărul și tipul condamnărilor, numărul audierilor copiilor realizate în condiții speciale. Procuratura publică rapoarte anuale tematice.

Credit foto: Loredana Argint, or. Cahul.
„Păternitatea e o stare de bine pentru tați, copii și întreaga familie”

Anexe

Anexa 1.

ACORDUL COPILULUI

pentru oferirea informației despre cazul de violență, neglijare, exploatare sau trafic în care a fost implicat/mediatizarea respectivei informații

Redacția _____ utilizează informația și opiniile copiilor care au suferit în urma violenței, neglijării, exploatării sau traficului în cadrul materialelor jurnalistice (articole, reportaje, emisiuni, documentare etc.) cu privire la fenomenul violenței față de copii. Scopul acestor materiale jurnalistice este de:

- a informa societatea, inclusiv copiii și părinții/tutorii/îngrijitorii lor cu privire la riscurile legate de violența împotriva copiilor și modul de prevenire;
- a informa societatea, inclusiv copiii, despre modalitățile de raportare a astfel de cazuri și serviciile disponibile care le-ar putea oferi copiilor și familiilor suportul medical, juridic și psihologic necesar;
- a elimina stereotipurile (viziuni ce încurajează violența față de copii) existente în societate privind violența în raport cu copiii;
- a responsabiliza instituțiile statului să ofere o mai bună protecție a copiilor care au fost supuși violenței, neglijării, exploatării sau traficului și să asigure măsuri eficiente de prevenire a acestora;

Redacția nu utilizează imagini ale copilului fără a se asigura că a prelucrat materialul, astfel încât înfățișarea și vocea copilului să nu poată fi recunoscute. Nu prezintă nici un alt indiciu, în baza căruia copilul să poată fi recunoscut, inclusiv să fie recunoscuți părinții/rudele lui, localitatea în care trăiește, școala în care învață, alți indici care ar putea conduce la identificarea copilului.

Jurnalistul care a discutat cu copilul i-a explicat care sunt riscurile publicării informației obținute de la el, în ce scop va fi publicat materialul jurnalistice.

Subsemnatul _____
(se indică numele, prenumele copilului)

Sunt informat și înțeleg pe deplin că apariția informației despre cazul meu în materialul jurnalistice menționat mai sus ar putea avea consecințe negative pentru mine și familia mea în cazul în care informația despre identitatea mea ar putea fi făcută publică de către alte persoane sau instituții.

Scrieți Da sau Nu _____

Înțeleg că materialul jurnalistic va fi publicat pe canalele _____
redacției _____ cu scopul prevenirii violenței față de alți copii, pentru a
îmbunătăți protecția copiilor din partea specialiștilor responsabili.

Scrieți Da sau Nu _____

Sunt de acord ca informația oferită de mine să fie utilizată în cadrul materialului jurnalistic
_____ cu respectarea tuturor prevederilor legale care să asig-
gure protecția datelor cu caracter personal, ale mele și ale familiei mele.

Scrieți Da sau Nu _____

Date de contact

În caz de necesitate, mă puteți contacta la telefon sau prin email:

Telefon de contact _____

Email: _____

Părintele/tutorele/îngrijitorul meu _____ poate fi contactat,
de asemenea, la telefon sau prin email:

Telefon de contact _____

Email: _____

Am primit un exemplar al prezentului Acord.

Semnătură: _____ Nume, prenume: _____

Data: _____ Locul: _____

Anexa 2.

ACORDUL reprezentantului legal al copilului (părinte/tutore/îngrijitor)

pentru oferirea personală sau de către copil a informației despre cazul de violență, neglijare, exploatare sau trafic în care a fost implicat copilul și mediatizarea respectivei informații

Redacția _____ utilizează informația și opiniile copiilor care au suferit în urma violenței, neglijării, exploatării sau traficului și a părinților/ tutorilor/ îngrijitorilor acestora în cadrul materialelor jurnalistice (articole, reportaje, emisiuni, documentare etc.) cu privire la fenomenul violenței față de copii. Scopul acestor materiale jurnalistice este de:

- a informa societatea, inclusiv copiii și părinții/tutorii/îngrijitorii lor cu privire la riscurile legate de violența împotriva copiilor și modul de prevenire a acestora;
- a informa societatea, inclusiv copiii, despre modalitățile de raportare a astfel de cazuri și serviciile disponibile care le-ar putea oferi copiilor și familiilor acestora suportul medical, juridic și psihologic necesar;
- a elimina stereotipurile (viziuni ce încurajează violența față de copii) existente în societate privind violența în raport cu copiii;
- a responsabiliza instituțiile statului să ofere o mai bună protecție a copiilor care au fost supuși violenței, neglijării, exploatării sau traficului și să asigure măsuri eficiente de prevenire a acestora;

Redacția nu utilizează imagini foto/video ale copilului sau reprezentantului său legal fără a se asigura că a prelucrat materialul, astfel încât înfățișarea și vocea să nu poată fi recunoscute. Nu prezintă nici un alt indiciu, în baza căruia să poată fi recunoscut copilul/familia lui, rudele, localitatea în care trăiește copilul/familia, școala în care învață copilul, etnia, locul de muncă al părinților, alți indici care ar putea conduce la recunoașterea copilului.

Jurnalistul care discută cu copilul și reprezentantul lui legal le explică care sunt riscurile publicării informației obținute de la ei/ele și în ce scop va fi publicat materialul jurnalistic.

Subsemnatul _____

(se indică numele, prenumele copilului)

Sunt informat și înțeleg pe deplin că apariția informației despre cazul copilului meu _____ (se indică numele și prenumele copilului) în materialul jurnalistic menționat mai sus ar putea avea consecințe negative pentru copil și pentru întreaga noastră familie în cazul în care cazul va fi recunoscut sau informa-

ția despre identitatea copilului/familiei ar putea fi făcută publică de către alte persoane sau instituții.

Scrieți Da sau Nu _____

Înțeleg că materialul jurnalistic va fi publicat pe canalele _____ ale redacției _____ cu scopul prevenirii violenței față de alți copii, pentru a îmbunătăți protecția copiilor din partea specialiștilor responsabili.

Scrieți Da sau Nu _____

Sunt de acord:

- 1) Să fie intervievat copilul meu _____ (se indică numele, prenumele copilului) de către un jurnalist al redacției în legătură cu situația de violență/neglijare/exploatare/trafic la care a fost supus, iar informația oferită de copil să fie utilizată în cadrul materialului jurnalistic _____ cu respectarea tuturor prevederilor legale care să asigure protecția datelor lui personale și ale familiei noastre.

Scrieți Da sau Nu _____

- 2) Să ofer informații cu privire la cazul de violență/neglijare/exploatare/trafic, la care a fost supus copilul meu menționat mai sus, în calitate de reprezentant legal al acestuia, iar informația oferită de mine să fie utilizată în cadrul materialului jurnalistic cu respectarea tuturor prevederilor legale care să asigure protecția datelor personale ale mele și ale familiei noastre.

Scrieți Da sau Nu _____

Date de contact

În caz de necesitate, mă puteți contacta la telefon sau prin email:

Telefon de contact _____

Email: _____

Am primit un exemplar al prezentului Acord.

Semnătură: _____ Nume, prenume: _____

Data: _____ Locul: _____

Asociația Presei Independente din Republica Moldova (API)

este o organizație necomercială (asociație obștească) care promovează și oferă asistență pentru dezvoltarea durabilă a organizațiilor media și a jurnaliștilor independenți la nivel național și regional, prin consolidarea capacității profesionale, creșterea rezilienței și îmbunătățirea politicilor publice în domeniul mass-media. **Noi promovăm democrația, libertatea presei, drepturile omului și o societate deschisă.**

Asociația Presei Independente (API)

MD-2012, Republica Moldova,
mun. Chișinău, str. București 41/5,
+373 22 220996; 210602
api@api.md
www.api.md

www.API.md

[api.md](https://www.instagram.com/api.md)

[API Moldova](https://www.youtube.com/API Moldova)

